24-мӗш ҫул тухать. Хакӗ 10 пус.

1941
ЯНВАРЬ
12
ВЫРСАРНИКУН
10 (5725) №

Пӗтӗм тӗнчери пролетарисем, пӗрлешӗр!

Чӑваш Коммуни

ВКП(б) ОБКОМӖПЕ
ШУПАШКАР ХУЛА КОМИТЕЧӖН,
ЧАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕЧӖН
ТАТА ШУПАШКАР ХУЛА СОВЕЧӖН
ХАҪАЧӖ.

ЯЛТИ КОММУНИСТСЕН ЗАДАЧИСЕМ

Иртнӗ, 1940 ҫулта республикӑри колхозсем ялхуҫалӑх ӗҫне лайӑх вӗҫлерӗҫ. Чылай колхозсем вӑйлӑ тырпул туса илчӗҫ, колхозниксемпе колхозницӑсем ӗҫкунӗсем тӑрӑх тырпул та, пахча-ҫимӗҫсем те, укҫа та, иртнӗ ҫулсемпе танлаштарсан, ытларах илчӗҫ. 1940 ҫул пирӗн колхозсенче обществӑллӑ выльӑх-чӗрлӗх ӗрчетес тӗлӗшпе те пысӑк ӳсӗмсем тунӑ ҫул пулчӗ. Халӗ ӗнтӗ икшер-виҫшер ферма тытакан колхозсем республикӑра вуншар мар, ҫӗршер шутланаҫҫӗ.

Пӗлтӗрхи ялхуҫалӑх ҫулне ӑнӑҫлӑн вӗҫлес тӗлӗшпе колхозсенчи, ялсенчи парторганизацисем тата уйрӑм коммунистсем сахал мар ӗҫлерӗҫ. Вӗсем колхозсенчи ӗҫ дисциплинине ҫирӗплетес, мӗнпур колхозниксене ӗҫ ҫине социализмлӑ пӑхма вӗрентес тӗлӗшпе пысӑк ӗҫсем турӗҫ. Ҫакӑ вӑл парторганизацисем партипе правительство ялхуҫалӑх ыйтӑвӗсем тӑрӑх йышӑннӑ решенисене халӑха тӗплӗн ӑнлантарса панинче тата ҫав решенисене пурнӑҫа кӗртме вӗсене мобилизациленинче лайӑх курӑнать.

Большевиксен йӑли ҫавӑн пек, вӗсем нихӑҫан та тунӑ ҫитӗнӳсемпе лӑпланса лармаҫҫӗ, социализм строительствинчи ҫӗнӗ ҫӗнтерӳсемшӗн кӗрешеҫҫӗ. Паян — ӗнерхинчен лайӑхрах ӗҫлемелле, ыран — паянхинчен чаплӑрах ӗҫлемелле. Ҫакӑн пек задача тӑрать коммунистсем умӗнче. Ку вӑл колхозсенчи тата ялсенчи парторганизацисен иртнӗ ҫулти ӗҫӗсене шута илнӗ тӑрӑх, кӑҫал тата вӑйлӑ тухӑҫлӑ тырпул туса илессишӗн, йышлӑ выльӑх-чӗрлӗх ӗрчетессишӗн колхозниксен анлӑ массине мобилизацилеме кирлине пӗлтерет. Мӗншӗн тесен, пӗтӗм ялхуҫалӑх ӗҫне ӑнӑҫлӑн вӗҫлесси, тырпул тухӑҫне ӳстересси тата выльӑх-чӗрлӗх ӗрчетес ӗҫе лайӑхлатасси пирӗн колхозсем хӗл вӑхӑтӗнче ҫуллахи ӗҫсене ирттерме мӗнле хатӗрленнинчен килет.

1941 ҫул—социализмлӑ ялхуҫалӑх умне тата пысӑк та ответлӑ задачӑсем кӑларса тӑратать. Колхоз стройӗ ҫирӗпленсе пынӑ тата колхозниксен производствӑллӑ, ҫавӑн пекех, политикӑллӑ активлӑхӗ ӳссе пынӑ никӗс ҫинче тырпул тухӑҫне ӳстерес, выльӑх-чӗрлӗх ӗрчетес тӗлӗшпе ҫӗнӗрен чаплӑ ҫитӗнӳсем тумалла. Ваттисем калашле «хӗлле урапа, ҫулла ҫуна хатӗрле» тенӗ пек, вӑйлӑ тырпул туса илме халӗ, хӗлле хатӗрленмелле. Колхозсенчи парторганизацисен, ялсенчи коммунистсен задачи вӑл халӗ колхозсенче ҫуракине хатӗрленес ӗҫе организацилесе, ертсе пырасси пулать.

Нумай колхозсенчи парторганизацисем кӑҫалхи ҫуракине большевикла хатӗрленме тытӑнчӗҫ. Вӗсем иртнӗ ҫулти ялхуҫалӑх ӗҫӗсен итогӗсене тунипе пӗрлех кӑҫалхи ӗҫсене тӗплӗн палӑртса, вӗсене пурнӑҫа кӗртме колхозниксене мобилизацилеҫҫӗ. Тӗмерти (Елчӗк р.) пуҫламӗш парторганизаци ҫуракине хатӗрленес ыйту тӑрӑх колхоз председателӗсен, бригадирсен тата звеноводсен канашлуне туса ирттернӗ. Ҫав канашлура агротехникӑн хӗллехи мероприятийӗсене пӑхса тухнисӗр пуҫне тата кашни колхоз, бригада ҫитес ҫуракине мӗнле хатӗрленнипе паллашнӑ. Коммунистсене колхозсемпе бригадӑсем ҫумне ҫирӗплетсе тухнӑ. Ҫав коммунистсем колхозсенче тата бригадӑсенче массӑллӑ агитаци ӗҫне туса пынипе пӗрлех ялхуҫалӑх машинисене юсас, вӑрлӑхсем тасатас, удобренисем хатӗрлес, уйра юр тытас тата агротехникӑна вӗренес ӗҫсене пуҫарса пыраҫҫӗ.

Сӗнтӗр районӗнчи «Ҫӗнӗ Юнга» колхозри пуҫламӗш парторганизаци те колхоза организаципе хуҫалӑх енчен тӗреклетсе пырассишӗн ҫине тӑрса кӗрешет. Парторганизаци хӑйӗн пухӑвӗнче ҫуракине хатӗрленесси ҫинчен ятарласа ыйту лартса сӳтсе-явнӑ. Колхоз пӗлтӗр вӑтам шутпа кашни гектартан 115 пӑт тӗштырӑ туса илнӗ пулсан, кӑҫал 200 пӑт тӗштырӑ туса илессишӗн кӗрешет. Коммунистсем ҫуракине хатӗрленес ӗҫе тивӗҫлипе ертсе пыраҫҫӗ, вӑрлӑхсем, удобренисем хатӗрлес, ялхуҫалӑх машинисене юсас ӗҫре стахановла ӗҫлеҫҫӗ, паха примерсем кӑтартаҫҫӗ.

«Ҫӗнӗ Юнга» колхоз вӑрлӑхсене сортласа пӗтернӗ, ялхуҫалӑх машинисене юсаса, тирпейлӗн майлаштарса лартнӑ. Агрокружок ӗҫлет, унта колхозниксем пурӗ 38 ҫын вӗренеҫҫӗ. Агрокружокӑн занятийӗсене коммунистсем йӗркеллӗ ҫӳресе, хӑйсен агротехникӑллӑ тата политикӑллӑ пӗлӳлӗхӗсене ӳстереҫҫӗ. Колхозра Пӗтӗм Союзри XVIII партконференци ячӗпе социализмлӑ ӑмӑрту сарӑлса пырать. Коммунист Вазиков юлташ ертсе пыракан иккӗмӗш бригада партконференци уҫӑлнӑ тӗле 50 центнер кӗл, 300 лав юшкӑн тӑпри, 1000 лав тислӗк кӑларма обязательство илнӗ. Вӑхӑт нумай иртмен пулсан та, бригада хӑйӗн обязательствине 85 процент ытларах тултарнӑ та ӗнтӗ.

Анчах хӑшпӗр колхозсенчи парторганизацисем ҫуракине хатӗрленес ӗҫе пуҫарса ертсе пымаҫҫӗ-ха. Унашкал парторганизацисем иртнӗ ҫулхи ӗҫсем ҫинчен ытларах калаҫаҫҫӗ, кӑҫалхи конкретлӑ ӗҫсене аса илмеҫҫӗ. Ҫакӑн пек парторганизацисен шутне Тӑвай районӗнчи Ҫӑлпуҫӗнчи парторганизаци кӗрет. Колхоз иртнӗ ҫулта лайӑх ӗҫленӗ, анчах парторганизаци кӑҫалхи ҫуракине хатӗрленес тӗлӗшпе нимӗн те тумасть. Колхозра халӗ те вӑрлӑхсене сортлама, ялхуҫалӑх машинисене юсама, удобренисем хатӗрлеме тытӑнман. Парторганизаци пухӑвӗнче Пӗтӗм Союзри XVIII партконференци ячӗпе пыракан социализмлӑ ӑмӑртӑва ертсе пырасси ҫинчен сӳтсе-явман. Ҫавӑн пекех Калайкассинчи (Сӗнтӗр р.) территориллӗ парторганизаци те колхозсем кӑҫалхи ҫуракине хатӗрленес тӗлӗшпе мӗнле ӗҫленипе пачах интересленмест.

Республикӑри колхозсем 1941 ҫулта вӑйлӑ тырпул туса илме хӗрсе хатӗрленеҫҫӗ. ВКП(б) Пӗтӗм Союзри XVIII конференци ячӗпе колхозсенче социализмлӑ ӑмӑртун ҫӗнӗ хумӗ ҫӗкленчӗ. Кашни колхоз, кашни бригада тата кашни звено конференцине производствӑллӑ ҫӗнӗ ҫӗнтерӳсем тунипе кӗтсе илессишӗн ӑмӑртса ӗҫлет. Ҫак ӑмӑртӑва организацилесе ертсе пырасси колхозсенчи парторганизацисен, ялсенчи коммунистсен хисеплӗ задачи пулса тӑрать. Вӗсен колхозсене ҫуракине хатӗрленес ӗҫре пулӑшнипе пӗрлех, коммунистсен колхоз производствинчи авангардлӑ рольне кулленех ӳстерсе пырса, ытти колхозниксемпе колхозницӑсене ӗҫе мобилизацилесе пымалла. Парторганизацисен задачи—колхозниксен массисене социализмлӑ ҫӗрӗҫӗнче ҫӗнӗ ҫӗнтерӳсем тума мобилизацилесси. Ҫак задачӑна ӑнӑҫлӑн пурнӑҫлас пулсан колхозсенчи парторганизацисен, ялти мӗнпур коммунистсен организациллӗ ӗҫсемпе пӗрлех, массӑллӑ агитаци ӗҫне кулленех туса пымалла.

Ҫуракине хатӗрленес ыйту, выльӑхсене, уйрӑмӑнах ҫамрӑк выльӑхсене ӑнӑҫлӑн хӗл каҫарас ӗҫпе ҫыхӑнса тӑмалла. Кашни парторганизацин, кашни коммунистӑн хӑйӗн колхозӗн экономикине, хуҫалӑхӑн кашни отраҫлине тӗплӗн пӗлсе, вӗренсе пыни тӑрӑх ертсе пымалла.

Республика иртнӗ ҫулта социализмлӑ ҫӗрӗҫӗнче пысӑк ҫитӗнӳсем турӗ. Анчах эпир унпа лӑпланса ларма пултараймастпӑр, кӑҫал ҫӗнӗ ҫӗнтерӳсем тӑвассишӗн кӗрешетпӗр. Ялти парторганизацисен пархатарлӑ задачи — пӗтӗм колхозниксен массине 1941 ҫулта — социализм строительствин ҫӗнӗ ҫӗнтерӳсен ҫулӗнче — колхозлӑ пурнӑҫра татах та ҫӗнӗ ҫӗнтерӳсем тума мобилизацилесси пулать. Социализмлӑ ҫӗрӗҫӗнче стахановла движенине организацилесе ертсе пыни тӑрӑх, кӑҫал колхозсен анлӑ уйхирӗнче сталинла тухӑҫлӑ тырпул туса илме колхозниксемпе колхозницӑсене мобилизацилесси — ҫакӑ пулать ялти коммунистсен задачи.

ВКП(б) XVIII КОНФЕРЕНЦИЙӖ ЯЧӖПЕ ПЫРАКАН СОЦИАЛИЗМЛӐ ӐМӐРТУ

Икшер норма тултараҫҫӗ

ҪЕМЕРЛЕ, январӗн 11-мӗш. (Телефонпа хамӑр корр.). Древкомбинатри 5-мӗш номерлӗ цех коллективӗ, партин Пӗтӗм Союзри XVIII конференцийӗ умӗнхи социализмлӑ ӑмӑртӑва сарса пынӑ май, ӗҫре паха тӗслӗхсем кӑтартать. Цех паянхи куна январь уйӑхӗн планне 75 процент тултарчӗ те ӗнтӗ. Уйрӑм рабочи-стахановецсем юлашки вӑхӑтра рекордлӑ ҫитӗнӳсем тӑваҫҫӗ. Стахановец Стадюков юлташ январь уйӑхӗ пуҫлансан плана икӗ хут ытла, Арининпа Горячев юлташсем 120 проц. ытла тултарса пыраҫҫӗ. Емилин юлташ сменинчи стахановецсем Сазоновпа Краснощеков юлташсем юлашки вӑхӑтра икшер норма тултарса ӗҫле пуҫларӗҫ.

Конференци уҫӑлнӑ тӗле квартал планне тултарасшӑн

Шӑхасан районӗнчи Шуркассинчи Советсен Чрезвычайлӑ 8-мӗш съезчӗ ячӗпе тӑракан промартель ҫӗнӗ ҫула хӑйӗн ҫулталӑкри производство планне 220 процент тултарнипе кӗчӗ.

Промартельте ӗҫлекенсем ВКП(б) Центральный Комитечӗ партин Пӗтӗм Союзри XVIII конференцине пухасси ҫинчен пӗлтернине пысӑк хаваслӑхпа кӗтсе илчӗҫ. Партконференцине хатӗрленесси ҫинчен хӑйсен пухӑвӗнче сӳтсе-явса, конференци уҫӑлнӑ тӗле 1941 ҫулти 1-мӗш квартални производство планне 100 процент тултарма обязательство илчӗҫ. Обязательствӑна пурнӑҫлас тӗлӗшпе халь пӗр-пӗрин хушшинче социализмлӑ ӑмӑртӑва пуҫарса ячӗҫ.

Вас. Яковлев.

Совет Союзӗпе Германин Игорка юханшывӗнчен Балти тинӗсӗ таранхи чикки пирки ССР Союзӗпе Германи хушшинче договор туни ҫинчен

1941 ҫулти январӗн 10-мӗшӗнче Мускавра Совет Союзӗпе Германин Игорка юханшывӗнчен Балти тинӗсӗ таранхи чикки ҫинчен ССР Союзӗпе Германи хушшинче тунӑ Договора алӑ пуснӑ. Ку договор тӑрӑх ҫакӑн пек тунӑ: ҫӳлерех кӑтартнӑ участокра ССР Союзӗпе Германи хушшинчи государство чикки Литва тата Польша хушшинче халиччен пулнӑ государство чиккин линийӗ тӑрӑх пырать тата малалла Литвапа Германи хушшинче халиччен пулнӑ, 1928 ҫулти январӗн 29-мӗшӗнче тата 1939 ҫулти мартӑн 22-мӗшӗнче Германипе Литва хушшинче тунӑ килӗшӳре кӑтартса хунӑ чикӗ линийӗ тӑрӑх пырать.

Аяларах Договор текстне пичетлетпӗр:

Совет Союзӗпе Германин Игорка юханшывӗнчен Балти тинӗсӗ таранхи чикки ҫинчен ССР Союзӗпе Германи хушшинче тунӑ

ДОГОВОР

ССР Союзӗн правительстви,—ССР Союзӗн Халӑх Комиссарӗсен Совечӗн Председателӗ В. М. МОЛОТОВ, пӗр енчен, тата Германи Правительстви, — Германин Мускаври Посолӗ граф фон дер ШУЛЕНБУРГ, тепӗр енчен, 1940 ҫулти августӑн 3-мӗшӗнче Литва СС Республикине Советлӑ Социализмлӑ Республикӑсен Союзне илнӗ май ССР Союзӗпе Германин Игорка юханшывӗнчен Балти тинӗсӗ таранхи участокри государство чикки ҫинчен ҫак Договора тунӑ.

1-мӗш СТАТЬЯ.

Ҫӳлерех кӑтартнӑ участокра ССР Союзӗпе Германин государство чикки 1940 ҫулта ССР Союзӗн государство чиккине тата Германин государство чиккипе государство интересӗсен чиккине демаркациленӗ чухне Игорка юханшывӗ ҫинче лартнӑ чикӗри №1/1 паллӑллӑ точкӑран ҫурҫӗр-хӗвеланӑҫ еннеллерех Балти тинӗсӗн хӗррисем таран пырать. Ку чикӗ ҫак вырӑнсемпе иртсе пырать:

а) Игорка юханшывӗ ҫинчи №1/1 точкӑран Германин, Литван тата иртнӗ вӑхӑтра пулнӑ Польшӑн чиккисем пулнӑскерсем пӗр тӗле пырса тухнӑ таранхи участокра Литвапа Польша хушшинче пулнӑ, посолсен 1923 ҫулти мартӑн 15-мӗшӗнчи конференцийӗн решенийӗнче ҫырса кӑтартнӑ, государство чиккин линийӗ тӑрӑх;

б) государство чиккисем «а» пунктра кӑтартнӑ пек пӗр тӗле пырса тухнӑ ҫӗртен пуҫласа Мемель облаҫӗн чиккисем пулнӑ таранхи участокра—Литва тата Германи хушшинче пулнӑ, Литва республикипе Германи хушшинче 1928 ҫулти январӗн 29-мӗшӗнче тунӑ договорта ҫырса кӑтартнӑ, государство чикки тӑрӑх;

в) Мемель облаҫӗн чикки пулнӑ ҫӗртен кӑнтӑрти точкӑран Балти тинӗсӗ таранхи участокра—Литвапа Германи хушшинче пулнӑ, Литвапа Германи хушшинче 1939 ҫулти мартӑн 22-мӗшӗнче тунӑ договорӑн 1-мӗш статьинче кӑтартнӑ, государство чикки тӑрӑх.

2-мӗш статья.

1-мӗш статьяра кӑтартнӑ чикӗре чикӗри правовой отношенисем тӗлӗшпе Совет Союзӗпе Германи 1940 ҫулти августӑн 31-мӗшӗнче чикӗсем ҫинчен тунӑ договорӑн тивӗҫлӗ постановленийӗсене пурнӑҫа кӗртеҫҫӗ.

3-мӗш статья.

Калаҫса килӗшекен икӗ Енӗ те чикӗри шывсен правовой режимӗ ҫинчен тӑракан ыйтӑва малашнехи вӑхӑтра пулакан калаҫусенче пӑхса тухма килӗшнӗ.

4-мӗш статья.

Ҫак Договора ратификаци тумалла. Ратификаци грамотисене Берлинра май килнӗ таран кӗске срокра улӑштарса илмелле.

Договор ӑна алӑ пуснӑ самантран вӑя кӗрет.

Договора икӗ оригиналпа тунӑ, кашнинех вырӑс чӗлхипе тата нимӗҫ чӗлхипе, — икӗ тексчӗн те вӑйӗсем пӗрех.

Мускав, 1941 ҫ. январӗн 10-мӗш.

ССР Союзӗн Правительстви полномочи панипе В. МОЛОТОВ.

Германи правительствишӗн Ф. ШУЛЕНБУРГ.

Совет Союзӗпе Германи Литвари, Латвири тата Эстонири пурлӑхсем тӗлӗшпе претензисене йӗркелесси пирки тата ҫынсене куҫарасси пирки тунӑ килӗшӳсем ҫинчен панӑ

КОММЮНИКЕ

Юлашки эрнесем хушшинче Ригӑра тата Каунасра Германин тата Совет Союзӗн Делегацийӗсем хушшинче Германи гражданӗсене тата нимӗҫ национальноҫлӗ ҫынсене Литва, Латви тата Эстони СС Республикисенчен Германине куҫарасси тата Литва гражданӗсемпе литовец, вырӑс, белорусс национальноҫлӗ ҫынсене Германирен (Мемель тата Сувалка облаҫӗсем пулнӑ ҫӗртен) ССР Союзне куҫарасси ҫинчен калаҫусем пынӑ. Ҫак калаҫусем 1941 ҫ. январӗн 10-мӗшӗнче Рига хулинче тата Каунас хулинче ҫынсене куҫарассипе ҫыхӑнса тӑракан пур ыйтусене те йӗркелекен килӗшӳсене алӑ пуснипе вӗҫленнӗ. Ку килӗшӳсем тӑрӑх, ҫӳлерех кӑтартнӑ ҫынсем, хӑйсем куҫса каяс тесе шутлани ҫинчен пӗлтернисем, Килӗшӳсене алӑ пуснӑ кунран икӗ уйӑх ҫурӑ хушшинче ҫак Килӗшӳсенче кӑтартнӑ йӗркепе куҫма пултараҫҫӗ.

Латвипе Эстони тӗлӗшпе ҫынсене куҫарасси ҫинчен тунӑ Килӗшӳве Совет Правительствин Делегаци Председателӗ В. Б. БОЧКАРЕВ тата Германи Правительствин Делегаци Председателӗ Ф. БЕНЦЛЕР алӑ пуснӑ.

Литва тӗлӗшпе ҫынсене куҫарасси ҫинчен тунӑ Килӗшӳве Совет Правительствин Делегаци Председателӗ **Н. Г. ПОЗДНЯКОВ** тата Германи Правительствин Делегаци Председателӗ **Г. В. НЕЛЬДЕКЕ** алӑ пуснӑ.

Ҫакӑнпа пӗр вӑхӑтрах Мускавра ССР Союзӗ тата Германи ҫынсене ҫавӑн пек куҫарассипе ҫыхӑнса тӑракан пӗр-пӗрин пурлӑхлӑ претензийӗсене йӗркелесси ҫинчен килӗшӳ туса алӑ пуснӑ.

Килӗшӳ ҫине алӑ пуснӑ: ССР Союзӗн Правительстви полномочи панипе Халӑх Комиссарӗсен Совечӗн Председателӗн Заместителӗ **А. Я. ВЫШИНСКИЙ** тата Германи Правительстви полномочи панипе — Ютҫӗршыв ӗҫӗсен Министерствин Посланникӗ Доктор **К. ШНУРРЕ.**

ССР Союзӗпе Германи хушшинче хуҫалӑхлӑ Килӗшӳ туни ҫинчен панӑ

КОММЮНИКЕ

1941 ҫулти январӗн 10-мӗшӗнче Хуҫалӑхлӑ анлӑ Килӗшӳ туса алӑ пуснипе Совет Союзӗпе Германи хушшинче иртнӗ ҫулти октябрьтен пуҫласа Мускавра пулса пынӑ хуҫалӑхлӑ калаҫусем вӗҫленнӗ. Килӗшӳ ҫине Совет Союзӗ енчен ССР Союзӗн Тулашри суту-илӳ Халӑх Комиссарӗ **А. И. Микоян** юлташ, Германи енчен — Ютҫӗршыв Еҫӗсен Министерствин Посланникӗ доктор **К. Шнурре** алӑ пуснӑ.

Ҫӗнӗ килӗшӳ 1940 ҫулти февралӗн 11-мӗшӗнче Совет Союзӗпе Германи тунӑ Хуҫалӑхлӑ Килӗшӳ ҫинче никӗсленсе тӑрать тата вӑл Правительствӑсем иккӗшӗ 1939 ҫулта палӑртса хунӑ хуҫалӑхлӑ программӑна пурнӑҫа кӗртсе пынин малаллахи тапхӑрӗ пулса тӑрать. Килӗшӳ ССР Союзӗпе Германи хушшинчи тавар ҫаврӑнӑшне 1942 ҫулти августӑн 1-мӗшчен йӗркелесе тӑрать. Пӗр-пӗрин патне таварсем тӑратма палӑртнӑ сумма пирвайхи договор ҫулӗнчи суммӑран чылай иртет. ССР Союзӗ Германие промышленность чӗртаварӗсем, нефть продукчисем тата апат-ҫимӗҫ продуктисем, уйрӑмах тӗштырӑ продуктисем тӑратать; Германия ССР Союзне промышленность оборудованийӗсем тӑратать.

Калаҫусем ССР Союзӗпе Германи хушшинчи туслӑ отношенисемпе килӗшӳллӗн пӗрне-пӗри ӑнланнипе тата шаннипе пулса иртнӗ. Хуҫалӑхлӑ ыйтусене пурне те, ССР Союзӗ ҫумне ҫӗнӗ территорисем пӗрлешнӗ май тухса тӑнӑ ыйтусене те, икӗ ҫӗршывӑн интересӗсемпе килӗшӳллӗн татса панӑ.

Стена хаҫачӗсен редакторӗсен канашлӑвӗ

КРАСНОАРМЕЙСКОЕ. Январӗн 10-мӗшӗнче районри колхозсенчи стена хаҫат редакторӗсен районри канашлӑвӗ пулса иртрӗ. Унта 40 ҫын пулчӗ.

Канашлура «Стахановец» стена хаҫат редколлеги членӗсем партин XVIII конференцийӗ ячӗпе колхозсенчи стена хаҫачӗсен республикӑри ӑмӑртӑвне пуҫарса ярасси ҫинчен ҫырнӑ ҫырӑва сӳтсе-яврӗҫ.

Тухса калакансем хӑшпӗр колхозсенче стена хаҫачӗсем йӗркеллӗ тухса тӑманнине палӑртрӗҫ.

Стена хаҫачӗсен редакторӗсем пурте ӑмӑртӑва хутшӑнма пулчӗҫ.

И Хатаевский.

„ПИОНЕР САССИ“ ХАҪАТ РЕДАКЦИНЕ КИЛНӖ САЛАМСЕМ

ВКП(б) Чӑваш Обкомӗ «Пионер сасси» хаҫат 10 ҫул тултарнӑ май, пионерсен юратнӑ хаҫачӗн корреспонденчӗсене, вулаканӗсене тата редакци работникӗсен коллективне хӗрӳллӗн саламласа сывлӑх сунать.

ВКП(б) Обкомӗ «Пионер сасси» хаҫат малашне те пионерсемпе школьниксене тата мӗнпур ачасене коммунистла воспитани парас идейӑна ҫине тӑрса пропагандӑласса, шкулти ӑнланулӑ дисциплинӑшӑн, отлично вӗренессишӗн пыракан кӗрешӗвӗн организаторӗ пуласса шанса тӑрать.

ВКП(б) ЧӐВАШ ОБКОМӖ.

* * *

«Пионер сасси» хаҫат 10 ҫул тултарнӑ чаплӑ юбилей кунӗ Чӑваш АССР Верховный Совечӗн Президиумӗ унӑн корреспонденчӗсемпе вулаканӗсене тата сотрудниксен коллективне хӗрӳллӗн саламлать.

Иртнӗ вунӑ ҫул хушшинче «Пионер сасси» пирӗн телейлӗ совет ачисене коммунистла воспитани парас, вӗрентес ӗҫре большевикла организатор тата коллективлӑ агитатор пулчӗ.

«Пионер сасси» малашне те совет ачисен юратнӑ хаҫачӗ, вӗсене коммунистла воспитани парас ӗҫре боевой органӑн пуласси не Чӑваш АССР Верховный Совечӗн Президиумӗ пӗр иккӗленмесӗрех шанса тӑрать.

Чӑваш АССР Верховный Совечӗн Президиумӗ.

* * *

ВЛКСМ Чӑваш Обкомӗ «Пионер сасси» хаҫат 10 ҫул тултарнӑ кун ӑна вулакансене, корреспондентсене тата сотрудниксене хӗрӳллӗн саламлать.

«Пионер сасси» 10 ҫул хушшинче орденлӑ Чӑваш республикинчи пионерсемпе шкул ачисене коммунистла воспитани парас ӗҫре пысӑк утӑмсем турӗ. ВЛКСМ Обкомӗ «Пионер сасси» хаҫат малашне те республикӑри пионерсемпе шкул ачисене большевиксен партин, Ленинпа Сталин ӗҫӗсемшӗн кӗрешме вӗрентсе пырас хисеплӗ задачӑна чыслӑн пурнӑҫа кӗртессине шансах тӑрать.

ВЛКСМ Чӑваш Обкомӗ.

Молдави Компартийӗн Центральный Комитечӗ мӗнпур суйлавҫӑсене чӗнсе калани

КИШИНЕВ, январӗн 10-мӗш. (ТАСС). Молдавири коммунистсен (большевиксен) партийӗн Центральный Комитечӗ советлӑ Молдавири мӗнпур суйлавҫӑсене, работницӑсене, хресченсене, хресчен хӗрарӑмӗсене, Хӗрлӗ Ҫар боецӗсене, командирӗсемпе политработникӗсене, интеллигенцине чӗнсе каланине пичетлесе кӑларнӑ.

— Кам телейлӗ пурнӑҫ ырлӑхӗсемпе усӑ курма шутлать, — тесе каланӑ чӗнсе каланинче, — кам молдаван халӑхӗ ирӗклӗ те пуян пурнӑҫпа пурӑнтӑр тесе тӑрӑшать, камшӑн Совет влаҫӗ хаклӑрах, ҫав ҫынсем кашниех хӑйсен сасӗсене коммунистсемпе беспартийнӑйсен Сталинла блок кандидачӗсемшӗн парӗҫ!

— Кам Совет Союзӗнчи гражданӗсем малашне те мирлӗ ӗҫӗн ырлӑхӗсемпе усӑ курса пурӑнччӑр тесе тӑрӑшать, — тесе каланӑ малалла чӗнсе каланинче, — кам пирӗн тӑван ҫӗршыв ирӗклӗн тата никама пӑхӑнмасӑр пурӑнтӑр тесе тӑрӑшать, кам тулашри политикӑшӑн—Сталинла ӑслӑ политикӑшӑн тӑрӑшать, кам Хӗрлӗ Ҫарпа Хӗрлӗ Флотӑн боевой хӑватне малалла вӑйлатса пыма тӑрӑшать, пирӗн тӑван ҫӗршыв татах та вӑйлӑрах, татах та хӑватлӑрах пултӑр тесе шутлать,—ҫав ҫынсем кашниех коммунистла партишӗн, коммунистсемпе беспартийнӑйсен Сталинла блок кандидачӗсемшӗн сасӑлӗҫ!

Компартин Центральный Комитечӗ пур суйлавҫӑсене те суйлав кунӗнче — январӗн 12-мӗшӗнче суйлав участокӗсене пӗр харӑс пыма чӗнсе каланӑ.

Чӗнсе каланинче Совет влаҫӗ туса хунӑ хыҫҫӑн, ҫурҫул хушшинче, Бессарабире мӗн-мӗн тунисем ҫинчен те каласа панӑ. Еҫсӗрлӗхе пӗтернӗ. Ҫӗнӗ предприятисене ӗҫе янӑ, ачасене пурне те тата тӑван чӗлхепе вӗрентмелле тунӑ. Бессарабири ялсемпе хуласенче медицина учрежденийӗсем ҫӗршерӗн уҫнӑ. Помещиксен, чиркӳсен тата монастырьсен пулнӑ ҫӗрсене — 250 пин гектар ытла ҫӗре яланлӑхах усӑ курма ӗҫхресченӗсене янӑ. Пӗрремӗш машинно-тракторнӑй станцисем организациленӗ.

Молдави Компартийӗн Центральный Комитечӗ чӗнсе каланине суйлавҫӑсем калама ҫук пысӑк хаваслӑхпа йышӑннӑ. Кишинев хулинчи тата республикӑри ытти хуласенчи предприятисемпе учрежденисенче митингсем пулса иртнӗ. Еҫсыннисем, чӗнсе каланине сӳтсе-явнӑ хыҫҫӑн: вӗсем пурте пӗр шухӑшлӑ пулса хӑйсен сасӗсене коммунистсемпе беспартийнӑйсен Сталинла блок кандидачӗсемшӗн паратпӑр, тесе пӗлтереҫҫӗ.

Вильнюс хули суйлав умӗн

ВИЛЬНЮС, январӗн 10-мӗш. (ТАСС). Литвари коммунистсен (большевиксен) партийӗн Центральный Комитечӗ мӗнпур суйлавҫӑсене чӗнсе каланине Вильнюс хулинчи ӗҫсыннисем калама ҫук пысӑк ҫӗкленӳпе кӗтсе илнӗ.

Каҫ пулса тӗттӗмленсен, столица урамӗсенче тӗрлӗ тӗслӗ лампочкӑсем ҫутӑлса каяҫҫӗ, вӗсем:

«Январӗн 12-мӗшӗнче — пурте суйлава!»

«Коммунистсемпе беспартийнӑйсен Сталинла блок кандидачӗсемшӗн сасӑлӑр!» текен транспарантсемпе лозунгсене ҫутатса тӑраҫҫӗ.

Суйлав участокӗсен ҫавтери илемлетсе капӑрлатнӑ ҫурчӗсем пурне те савӑнтараҫҫӗ. Кунта суйлавҫӑсем ӗҫ хыҫҫӑн ушкӑнпа тата пӗчченшерӗн те пыраҫҫӗ, вӗсем суйлав кунӗ тӗлне пурне те туса ҫитернипе ҫигерменнине хӑйсем курса пӗлесшӗн, комисси членӗсене пулӑшма тӑрӑшаҫҫӗ. Акӑ 104-мӗш №-лӗ участок. Вӑл рабочисем йышлӑн пурӑнакан вырӑнта — Каминре вырнаҫнӑ. Активистсем участокра радиоузел лартнӑ, микрофон тата рупорсем лартнӑ. Халӗ ӗнтӗ совет ҫӗршывӗнчи юратнӑ юрӑсем инҫете-инҫете янӑраса каяҫҫӗ. Агитаторсем микрофонсем умӗнче сӑмахсем калаҫҫӗ, вӗсем ӗҫҫыннисене январӗн 12-мӗшӗнче хӑйсен гражданла тивӗҫне пурнӑҫлама чӗнеҫҫӗ.

Хуласемпе ялсенче депутата суйлама тӑратнӑ кандидатсем суйлавҫӑсемпе тӗл пулаҫҫӗ. Вильнюс уездӗнчи Шумскас ятлӑ местечкӑра суйлав умӗнхи митинга 1.500 хресчен пынӑ. Митингра Национальноҫсен Советне депутата суйлама тӑратнӑ кандидат малтан батрак пулнӑ Антанас Ионайтис тухса каланӑ.

Ҫав кунах Ионайтис юлташ Неменчине ялӗнчи тата Мейшагола хулинчи суйлавҫӑсемпе тӗл пулнӑ, унта ҫывӑхри ялсенче 3.000 хресчен пулнӑ. Пухура пулнӑ ҫынсем Сталин юлташ патне салам янӑ.

Вильнюсри предприятисен коллективӗсем халӗ СССР Верховный Совечӗн суйлавӗсем ячӗпе илнӗ обязательствӑсене пурнӑҫа кӗртнин итогӗсене тӑваҫҫӗ. Государствӑн пӗррӗмӗш фабрикинчи обувщиксем ӗҫ тухӑҫлӑхне 20 процент хӑпартма пулнӑ, вӗсем ҫак обязательствӑна ытлашшипех тултарнӑ. Пӗррӗмӗш сменӑри рабочисем 300 мӑшӑр атӑ-пушмак туса кӑларас вырӑнне, кашни кунах 364 мӑшӑр кӑлараҫҫӗ, иккӗмӗш смена 180 мӑшӑр вырӑнне 216 мӑшӑр туса кӑларать. Тирсӑран фабрикинчи рабочисем ӗҫ тухӑҫлӑхне 30 процент хӑпартнӑ. Хулари строительсем те хӑйсен обязательствисене чыслӑн пурнӑҫланӑ. 4 хватерлӗ 10 ҫурт тӑвас вырӑнне, вӗсем суйлав кунӗ тӗлне 12 ҫурт туса лартнӑ.

ТАСС опровержениййӗ

Америкӑри «Юнайтед пресс» агентстви хӑйӗн Бухарестри корреспонденчӗ панӑ пӗлтерӗве саратӗ. Вӑл пӗлтерӳре каланӑ тӑрӑх, Совет Союзӗн 9 ҫар карапӗ Сулина ҫывӑхӗнче Румынин территориальнӑй шывӗсем патне ҫывхарса пынӑ пулать.

ТАСС ҫапла пӗлтерме полномочи илнӗ: ҫапла пӗлтерни тӗрӗс мар, пуҫран шухӑшласа кӑларнӑ япала.

Гектартан 100 пӑтран кая мар тырӑ илессишӗн кӗрешеҫҫӗ

«Исаково» колхоз (Красноармейский р.) ҫуракине тимлӗн хатӗрленет. Колхоз агротехникӑллӑ мероприятисен планне тунӑ. Вӑл плана кашни бригада ҫитернӗ.

Вӑрлӑхсене триерпа сортласа хунӑ. Уя тислӗк кӑларнӑ. 28 центнер кӗл пухнӑ. 12 центнер кайӑк-кӗшӗк тислӗкӗ, 5 лав фекали хатӗрленӗ. Вӑйлӑ тырпулшӑн кӗрешес ӗҫре юр тытни пысӑк вырӑн йышӑнать. Ҫавӑнпа колхоз кӑҫал ку ӗҫе малтанхи юр ҫуса кайсанах тытӑнчӗ. 171 гектар ҫинче юр тытнӑ. 300 штук юр тытмалли щитсем ҫыхнӑ. Плугсене, сӳресене юсаса ҫитернӗ. Кунсӑр пуҫне колхоз вӗрен, урхалӑх тата ытти ҫавнашкал хатӗрсене те ҫителӗклӗ хатӗрленӗ.

Колхозниксене агротехникӑна вӗренме агрокружок организациленӗ.

Колхозниксем партин XVIII конференцийӗ ячӗпе пуҫланнӑ социализмлӑ ӑмӑртӑва хутшӑнчӗҫ. «Исаково» колхоз «Хӗрлӗ ҫӑлтӑр» колхозпа ӑмӑртса 1941 ҫулта гектартан 100 пӑтран кая мар тырӑ илессишӗн хастарлӑн кӗрешет.

Л. Константинов.

ПАРТИ ПУРНӐҪӖ

Малта пыракан колхозри коммунистсем

Сӗнтӗр районӗнчи Юнга ялсоветне кӗрекен «Ҫӗнӗ Юнга» колхоз 134 хуҫалӑха пӗрлештерсе тӑрать. Колхоз хуҫалӑхӗ ҫулран-ҫул ӳссе тата тӗрекленсе пырать. Иртнӗ ҫулсенче кунта гектартан 80 — 85 пӑт тӗштырӑ туса илнӗ пулсан, 1940 ҫулта колхозра вӑтам шутпа гектартан 115 пӑт ытларах тӗштырӑ туса илнӗ. Б. Вазиков юлташ бригадинчи Е. Шутеев юлташ ертсе пыракан звено гектартан 210 пӑт ыраш тата 170 пӑт тулӑ пуҫтарса илнӗ.

Колхозӑн 4 ферма. Фермӑсенче пуринче те выльӑх-чӗрлӗхсем ҫителӗклӗ. Унсӑр пуҫне колхозӑн 80 ҫемьеллӗ хурт-хӑмӑр утарӗ пур. Кӑҫал 80 лаша вырнаҫмаллӑх ҫӗнӗ вите туса лартнӑ. Ялтан инҫетре мар 5 гектарлӑ лаптӑк ҫинче улмуҫҫисем, сад патӗнчех 5 ҫул ӗнтӗ хӑйсем тунӑ кӳлӗре карас пулӑ ӗрчетеҫҫӗ. Кашни ҫулах колхозниксем уборка пынӑ вӑхӑтра карас пулӑ тытса пӗрлешӳллӗ столовӑйсенче усӑ кураҫҫӗ. Колхозӑн укҫан илекен тупӑшӗ те ҫулсеренех ӳссе пырать. Иртнӗ ҫулта колхозӑн тупӑшӗ 50 пин тенке ҫитнӗ.

«Ҫӗнӗ Юнга» колхоз государство умӗнчи обязательствӑсене тахҫанах тултарса, тӗрлӗрен фондсене ҫителӗклӗ таран уйӑрса хунӑ. Халӗ колхозра тупӑшсене валеҫме хатӗрленсе ҫитнӗ. Кашни ӗҫкунӗ тӑрӑх 4-шар килограмм тӗштырӑ, 6-шар килограмм ҫӗрулми, пӗрер тенкӗ укҫан тата ытти те валеҫеҫҫӗ. Н. Тепеев колхозник ҫемьи 1300 ӗҫкунӗ тунӑ. Ҫапла вара вӑл 312 пӑт тӗштырӑ, 468 пӑт ҫӗрулми тата 1300 тенкӗ укҫа илет. Тӗштырӑ нумай илекен колхозниксем колхозра вуншарӑн шутланаҫҫӗ.

Колхозра ӗҫ дисциплини ҫирӗп. Кашни ӗҫлеме пултаракан колхозник кӑҫал 200 ӗҫкунӗ ытла тунӑ. 300 — 350-шар ӗҫкунӗ тунисем те пур.

Ҫакӑн пек ҫитӗнӳсем вӗсем, чи малтанах, колхозри пуҫламӗш парторганизаци колхозӑн куллен пулса пыракан ӗҫӗпе хутшӑнса пынипе пулнӑ. Колхозри пуҫламӗш парторганизацинче 3 член тата 2 кандидат шутланса тӑрать. Пур коммунистсем те колхозри чи кирлӗ участоксенче ӗҫлеҫҫӗ. ВКП(б) членӗ Е. Салдакеев юлташ—колхоз председателӗнче, М. Тепеев юлташ колхозри паллӑ звеновод-стахановец, вӑлах пуҫламӗш парторганизацин секретарӗ, Т. Ванюшкина коммунистка колхозри ҫулйӗр бригадин бригадирӗнче ӗҫлеҫҫӗ.

Колхозри коммунистсене колхозниксем яланах хисеплеҫҫӗ. Вӗсем паллӑ стахановецсем шутланаҫҫӗ, пур ӗҫре те паха примерсем кӑтартаҫҫӗ. Акӑ, ВКП(б) кандидачӗ Т. Ванюшкина юлташ 5-мӗш ҫул хушши ӗнтӗ пӗр улшӑнмасӑр колхозри ҫулйӗр бригадин бригадирӗ пулса ӗҫлет. Вӑл яланах ӗҫе юратса туса пынипе пӗр ҫул та ҫулйӗр ӗҫӗнчи плана тултармасӑр хӑварман. Халӗ бригада членӗсем 200 кубла метр хӑйӑр турттарнӑ.

Колхоз председателӗ коммунист Е. Салдакеев юлташ та колхозра тӑрӑшса ӗҫлет. Вӑл аван ертсе пынипе 1940 ҫулта колхоз ҫитӗнӳсем тунӑ. Халӗ колхозра хӗрсех ҫуракине хатӗрленеҫҫӗ. Вӑрлӑхсене пӗтӗмӗшпех сортланӑ. Ялхуҫалӑх машинисене юсаса тирпейлӗн вырнаҫтарса лартнӑ. Халӗ 38 колхозник агрокружокра вӗренеҫҫӗ. Кружока МТС агрономӗ Салдакеев юлташ ертсе пырать. Заняти пуҫланас умӗн тӗнчери лару-тӑру ҫинчен тата текущий политика ҫинчен каласа параҫҫӗ. Ҫавӑнпа та кружокра вӗренекенсем занятисене пысӑк хаваслӑхпа ҫӳреҫҫӗ. Кружок занятийӗсенче коммунистсем те кашнинчех пулса, хӑйсен агротехникӑллӑ тата политикӑллӑ пӗлӳлӗхӗсене ӳстерме тӑрӑшаҫҫӗ.

«Ҫӗнӗ Юнга» колхоз кӑҫал кашни гектартан 20 центнертан кая мар тӗштырӑ туса илме задача лартнӑ. Пӗтӗм Союзри XVIII партконференци ячӗпе пур бригадӑсенче те социализмлӑ ӑмӑрту пуҫланнӑ. Б. Вазиков юлташ ертсе пыракан 2-мӗш бригадӑри колхозниксем конференци уҫӑличчен 50 центнер кӗл, 300 лав юшкӑн тӑпри, 1000 лав тислӗк кӑларма обязательство илнӗ. Унтанпа вӑхӑт нумаях иртмен пулин те, бригада хӑйӗн обязательствисене 85 процент таран тултарнӑ.

Колхозӗпе 40 гектар ҫинче юр тытса купалантармалли ӗҫсем тунӑ.

Колхозри пуҫламӗш парторганизаци колхозӑн ӗҫӗсемпе кунсерен интересленсе, ыйтусене парти пухӑвӗнче сӳтсе-явать. Выльӑхсене хӗл каҫарма хатӗрленесси ҫинчен, коммунистсен пухӑвӗнче, унтан колхозниксен пухӑвӗнче те сӳтсе-явнӑ. Ҫакӑн хыҫҫӑн колхозниксем витесене тӗплӗн юсанӑ. Кӑҫал чӑх-чӗпсене усрама ҫурт тата овощехранилище ҫӗнӗрен туса лартнӑ.

Кунти коммунистсем парти историне кружокра вӗреннӗ. Халӗ кружокран вӗренсе тухнӑ хыҫҫӑн, вӗсем хӑйсем тӗллӗн вӗренеҫҫӗ. Ҫак ӗҫре ВКП(б) райкомӗн пропагандисчӗ Аргандеев юлташ вӗсене тивӗҫлипех пулӑшса пынӑ, пырать те.

«Ҫӗнӗ Юнга» колхозри пуҫламӗш парторганизаци тунӑ ҫитӗнӳсемпе лӑпланса лармасть. Коммунистсем колхоз хуҫалӑхне кулленех ҫирӗплетсе пыма тӑрӑшаҫҫӗ. Кӑҫал колхозра радиоузел лартма йышӑннӑ. Ку тӗлӗшпе кирлӗ ӗҫсене пӗтӗмӗшпех туса ҫитернӗ. Январь уйӑхӗн юлашки кунӗнче радиоузела лартма тытӑнаҫҫӗ. Ҫавӑн пекех ҫӗнӗ клуб тума йывӑҫсем те хатӗрлесе ҫитернӗ.

Пр. ЯРГУНЬКИН.

Политинформаци ҫинчен

Тӑтӑшах ирттерекен политикӑллӑ информаци хаҫатсене йӗркеллӗ вуласа пыракансемшӗн пысӑк пулӑшу пулса тӑрать. Вӑл тӗнчери лару-тӑрупа тата хамӑр тӑван ҫӗршывӑн пурнӑҫӗпе тӗплӗнрех паллаштарать, ҫавна май массӑна партипе правительство лартнӑ задачӑсене ӑнаҫлӑн пурнӑҫлама мобилизацилет.

Чӑвашсен краеведени музейӗнче политикӑллӑ информаци ӗҫне аван йӗркеленӗ. Политинформацисене музейра лайӑх хатӗрленнӗ ҫынсем—научнӑй работниксем ирттереҫҫӗ. Политинформаци ирттерекенсем, сӑмахран, Ильин, Львова, Кузьминская тата ытти юлташсем парти историне тӑрӑшса вӗренеҫҫӗ, лекцисене йӗркеллӗ ҫӳреҫҫӗ, центральнӑй тата хамӑр республикӑри хаҫатсем ҫинче пичетленекен материалсене вуласа тӑраҫҫӗ.

Информаторсен коллективӗ темиҫе кун валли план тӑвать. Вӗсенчен кашнием хӑш кун калаҫу ирттермеллине тата темӑна пӗлсе тӑрать, калаҫу ирттерме тӗплӗн хатӗрленет. Ҫавна май хаҫатсен юлашки номерӗсене пӑхса тухса, анализ тӑвать. Кунсӑр пуҫне тата политинформацине пӗтӗм коллектив хатӗрленет. Черетлӗ информаци пуласси ҫинчен малтанах пӗлтереҫҫӗ.

Политинформацисем заняти пуҫланас умӗн пулса иртеҫҫӗ. Информаторсем нагляднӑй пособисемпе, фактсемпе, карттӑсемпе усӑ кураҫҫӗ. Политинформацисенче заводсемпе колхозсен пурнӑҫӗн ыйтӑвӗсем пысӑк вырӑн йышӑнаҫҫӗ.

Йӗркеллӗ ирттерекен политинформаци музей работникӗсене производствӑллӑ плана тултарма, ӗҫ дисциплинине ҫирӗплетме, обществӑллӑ ӗҫе вӑйлатма пулӑшать. Халӗ кунта Осоавиахим, МОПР, СВБ организацисене тунӑ.

В. ИСАЕВ.

Учительсен районсенчи канашлӑвӗсем

Вӗренӳ ӗҫӗнчи пахалӑхшӑн ытларах кӗрешмелле

ҪӖРПУ. Январӗн 6—8-мӗшсенче районри Культура ҫуртӗнче учительсен районри канашлӑвӗ пулса иртрӗ. Канашлу шкулсенче дисциплинӑна ҫирӗплетсе пымалли мероприятисем ҫинчен тата программӑллӑ материалсене вӗреннӗ май ачасене практикӑллӑ ӗҫе хӑнӑхтарса пырасси ҫинчен тунӑ докладсене пысӑк активлӑхпа сӳтсе-яврӗ.

Дисциплинӑпа вӗренӳ пахалӑхӗ пӗрпӗринпе тачӑ ҫыхӑнса тӑраҫҫӗ. Дисциплинӑна кирлӗ вырӑна лартнӑ шкулсенче вӗренӳ пахалӑхӗ яланах лайӑх пулать. Ҫавӑнпа та ӗнтӗ канашлура тухса каланӑ юлташсем дисциплина ҫинчен каланӑ чухне вӗренӳ ӗҫӗ мӗнле пыни ҫинче ытларах чарӑнса тӑчӗҫ. 1940—41 ҫулти вӗренӳ ҫулӗнчи малтанхи ҫурҫулти ӗҫсене тишкӗрсе тухрӗҫ. Чылай шкулсем иртнӗ ҫулхинчен лайӑхрах ӗҫлеҫҫӗ. Паваркассинчи туллимар вӑтам шкула илсе пӑхар Кунта пӗтӗм вӗренекенсенчен 94,9 процент шкула йӗркеллӗ ҫӳренӗ. Лайӑх вӗренекенсен шучӗ ӳссех пырать. Пӗрремӗш чӗрӗкре отличниксем 10, ударниксем 18 пулнӑ, иккӗмӗш чӗрӗкре отличниксем 24 ҫынна, ударниксем 44 ҫынна ҫитнӗ. Детгородокри туллимар вӑтам шкул иртнӗ ҫулсенче кайра пыракан шкулсен шутӗнче тӑнӑ. Кунта уйрӑмах дисциплина начар пулнӑ. Ачасем учительсем каланине итлемен. Шкулта та, урамра ҫӳренӗ чухне те хӑйсене мӗнле тыткалас килнӗ ҫавӑн пек тыткаланӑ. Учительсен коллективӗ кӑҫал дисциплинӑна ҫирӗплетес тӗлӗшпе ӳсӗм тунӑ. Вӗренӳ ҫулӗ пуҫланиччен ачасене хӑйсене тыткаламалли нормӑсем ҫинчен ӑнлантарса панӑ. Дисциплинӑна ҫирӗплетсе пынине кура вӗренӳре ӗлкӗрсе пыракансен шучӗ ӳссех пырать. Икӗ класри ачасем вӗренӳре пурте лайӑх ӗлкӗрсе пыраҫҫӗ. Ытти классенче те лайӑх вӗренекенсен шучӗ ӳссе пырать.

Чылай ӗҫсем тунӑ. Анчах та вӗренӳ пахалӑхӗ пур ҫӗрте те кирлӗ вырӑнта тӑмасть-ха. Районри ҫутӗҫ пайӗнчи туллимар сведенисем ӗҫ питех те начар пынине кӑтартаҫҫӗ. Чӑваш чӗлхипе арифметика предмечӗсем тӑрӑх илсен 4-мӗш классенче вӗренекенсенчен 26 процент, туллимар вӑтам шкулсенче вӗренекенсенчен алгебра предмечӗпе 33 процент, чӑваш чӗлхипе — 22, вырӑс чӗлхипе—26 процент ытла «плохо» тата «очень плохо» паллӑсем илнӗ. Районри ҫутӗҫ пайӗнчи работниксен шучӗпе Туҫири туллимар вӑтам шкул начар ӗҫлемест. Анчах пӗрремӗш ҫурҫулти итогсем ӗҫ урӑхла тӑнине кӑтартаҫҫӗ. 4-мӗш класра вӗренекенсенчен чӑваш чӗлхипе 17 процент, арифметикӑпа—21, вырӑс чӗлхипе—13 процент, 7-мӗш класра вӗренекенсенчен чӑваш тата вырӑс чӗлхипе 11 процент, алгебрпа 33 процент ӗлкӗрсе пымаҫҫӗ.

Канашлура тухса калакан чылай юлташсем чӑваш чӗлхипе математикӑна вӗренесси уйрӑмах юлса пынине палӑртрӗҫ. Паваркасси шкулӗнче пӗтӗмӗшпе илсен вӗрентӳпе воспитани ӗҫне начар мар организациленӗ. Анчах та кунти хӑшпӗр учительсем чӑваш чӗлхине начар вӗрентеҫҫӗ. Учительница Орлова юлташ вӗрентекен 4-мӗш класри 31 ачаран «республика» сӑмаха 5 ача ҫеҫ тӗрӗс ҫырнӑ. Йӗкӗрварти вӑтам шкулта чӑваш чӗлхи предмечӗпе 27 ачаран 19 ача «плохо» тата «очень плохо» паллӑ илнӗ.

Учителӗн хӑйӗн предметне юратмалла. Хӑйӗн пӗлӗвне пӗтӗмпех ачасене пама тӑрӑшмалла. Ҫавӑн чухне ҫеҫ ачасем лайӑх ӗлкӗрсе пыма пултараҫҫӗ.

Ачасем хӑйсен учительне, вӑл хӑйне мӗнле тыткаланине хытӑ асӑрхаҫҫӗ. Хӑйсен учителӗнчен пример илме, ун пек пулма тӑрӑшаҫҫӗ вӗсем. Ҫавӑнпа та ӗнтӗ кашни учителӗн хӑйӗн авторитетне ӳстерсе пыма тӑрӑшмалла. Учитель ҫавӑн пек пулни вӗрентӳпе воспитани ӗҫне лайӑхлатса пыма май парӗ. Анчах та районри хӑшпӗр учительсем ачасем умӗнче чапа тухма пултараймаҫҫӗ-ха. СССР Верховный Совечӗн Президиумӗ 1940 ҫулти июнӗн 26-мӗшӗнче кӑларнӑ Указ хыҫҫӑн 8 учитель ӗҫ дисциплинине пӑсса судпа айӑпланнӑ. Паллах, ҫакӑн пек учительсем ачасем умӗнче авторитетпа усӑ курма пултараймаҫҫӗ.

Ачасене майӗпен практикӑллӑ ӗҫе хӑнӑхтарса пыни питех те усӑллӑ. Математикӑна, естествознанине, биологине, физикӑна, химине практикӑллӑ ӗҫпе хӑнӑхтарса вӗрентсен вӑл предметсене ачасем тӗплӗнрех ӑнланса юлма пултараҫҫӗ. Ҫакна шута илсе хӑшпӗр шкулсенче ҫамрӑк натуралистсен, колхоз счетоводствине тата ытти ӗҫсене вӗренмелли кружоксем организациленӗ. Йӗкӗрвар вӑтам шкулӗ ҫумӗнче колхоз счетоводствине вӗренмелли кружок ӗҫлет. Унта 11 заняти туса ирттернӗ. Сталинцы шкулӗнче те колхоз счетоводствине вӗренмелли кружок ӗҫлет. Ҫӗрпӳ хулинчи вӑтам шкулта тата Туҫири туллимар вӑтам шкулта вӗренекенсем колхозсенчи ҫамрӑк выльӑхсене пӑхса ӳстерме шефа илнӗ. Анчах та чылай шкулсенче ачасене практикӑллӑ ӗҫе хӑнӑхтарас тӗлӗшпе тивӗҫлипе ӗҫлемеҫҫӗ.

Канашлура тухса каланӑ юлташсем комсомол организацисем шкулсене вӗрентӳпе воспитани ӗҫне лайӑхлатма ҫителӗксӗр пулӑшса пынине палӑртрӗҫ. Хӑшпӗр шкулсенче учительсемпе вӗренекенсем хушшинче хирӗҫӳсем пулса иртеҫҫӗ. Йӗкӗрварти вӑтам шкул учителӗ Григорьев юлташпа 9-мӗш класра вӗренекенсем хушшинче хирӗҫӳ тухса кайнӑ. Филиппов хӑйӗн учителӗ ҫинчен акт ҫырать те, ун ҫине 5 ачана алӑ пустарса районри ҫутӗҫ пайне ярать. Шкулти комсомол организацийӗ ҫакӑн ҫинчен сӳтсе-явман та.

Юлашкинчен шкулсемпе шкулсем тата уйрӑм вӗренекенсем хушшинче социализмлӑ ӑмӑртӑва ҫителӗксӗр сарса пынине палӑртмалла. Районри пӗтӗм шкулсенчен 10 проценчӗ ҫеҫ пӗрпӗринпе ӑмӑртӑва тухнӑ. **(Хамӑр корр.).**

Стена хаҫатне пулӑшмаҫҫӗ

Кармалти (Тӑвай р.) «Комсомолец» колхоз ҫумӗнче нумайранпа «Ленин ҫулӗпе» ятлӑ стена хаҫачӗ тухса тӑрать. Кӑҫал вӑл 14 номер тухнӑ. Хаҫат колхозри кахалсене хытӑ питлет, стахановецсен ӗҫӗсем ҫинчен тӗплӗн ҫутатса тӑрать.

Герасимов, Степанов, Степанова, Николаева, Сысоев колхозниксем малтанхи вӑхӑтра колхоз ӗҫӗнчен пӑрӑнса ҫӳренӗ пулнӑ. Стена хаҫатӗнче вӗсем ҫинчен ҫырнӑ хыҫҫӑн вӗсем колхозра тӑрӑшса ӗҫлеме тытӑннӑ.

Ҫавӑн пекех, лавка продавецӗ часчасах лавкана уҫмасӑр тӑнӑ, лавкара йӗркеллӗх пулман. Ҫаксем ҫинчен стена хаҫатӗнче ҫырнӑ хыҫҫӑн лавка ӗҫӗ лайӑхланнӑ. Стена хаҫачӗ уборка вӑхӑтӗнче те вӑхӑтра тухса тӑчӗ. Халь ҫуракине хатӗрленес ӗҫре колхоза пулӑшать.

Ҫапла, стена хаҫачӗ колхозри дисциплинӑна ҫирӗплетес ҫӗрте нумай паха ӗҫсем турӗ. Ӑна колхозниксем юратса вулаҫҫӗ. «Ленин ҫулӗпе» стена хаҫачӗн редколлегийӗ хӑй те колхозниксемпе ҫыхӑнса ӗҫлет. Хаҫата ҫырса тӑракансен йышӗ ӳссех пырать. Стена хаҫачӗн редакторӗ Совина юлташ хаҫат ӗҫне татах та лайӑхлатма тӑрӑшать. Анчах та ӑна комсомол организаци начар пулӑшать.

И. Корнев.

Ҫамрӑк ӑрувӑн хаҫачӗ

Вунӑ ҫул каялла, 1931 ҫулти январӗн 12-мӗшӗнче, «Пионер сасси» хаҫатӑн пӗрремӗш номерӗ тухнӑ. Ҫакӑ ӗнтӗ ҫамрӑк ӑрушӑн чи пысӑк парне пулса тӑнӑ. Ачасем хӑйсен хаҫатне юратса вулаҫҫӗ, вӑл хаҫата ҫырӑнса илекенсен йышӗ 30 пинрен те иртнӗ. Хаҫат редакцийӗ вулакансемпе тачӑ ҫыхӑнса ӗҫлет. Вулакансенчен кашни вунӑ ҫынран пӗри «Пионер сасси» хаҫат ҫине ҫырса тӑрать. Хальхи вӑхӑтра редакцине кулленех вӑтам шутпа 100—120 ҫыру килсе тӑрать. «Пионер сасси» хаҫат ҫине хамӑрӑн республикӑран кӑна мар, ытти республикӑсенчен те чылай ҫырса тӑраҫҫӗ.

Ачасем ҫырусем тӑрӑх звено ӗҫне организацилесси, вӗренме ӑҫта каясси, хӗвел мӗнрен пулни, ҫӗр миҫе ҫула ҫитни, пионер отрячӗсенче стена хаҫат редколлегисен мӗнле ӗҫлемелли ҫинчен нумай ыйтса пӗлеҫҫӗ. Редакци вӗсен ҫырӑвӗсем пирки вӑхӑтра тата тӳрӗ ответсем пама тӑрӑшать. Юнкорсен ҫырӑвӗсем ҫине ответ панӑ ҫӗре хулари ученӑйсемпе специалистсем те йышлӑн хутшӑнаҫҫӗ.

Ачасем ҫырса янӑ ыйтӳсем тӑрӑх «Пионер сасси» хаҫатра чылай ҫӗнӗ ыйтусем пуҫарса пынӑ. Ку тӗлӗшпе «Пионер сасси» хаҫат редакцийӗ Хӗрлӗ Чутай, Сӗнтӗр, Ишлей районӗсенче юнкорсемпе «Пионер сасси» хаҫата вулакансен конференцине ирттернӗ. Ҫакӑн хыҫҫӑн «Пионер сасси» хаҫатра «Хаҫата вулакансемпе юнкорсене сӑмах паратпӑр», тесе ятарласа вырӑн организациленӗ. Акӑ Мӑн Сӗнтӗрти вӑтам шкултан (Сӗнтӗр р.) С. Налимов юлташ «Пионер сасси» хаҫатра Хӗрлӗ Ҫар геройӗсен, летчиксен, танкистсен, пехотинецсен ӗҫӗсем ҫинчен ытларах ҫырса тӑма ыйтать. Ҫавӑн пекех ачасем хаҫатра литература страници тума ыйтнине те редакци пурнӑҫа кӗртсе пырать.

Августӑн 2-мӗшӗнче тухнӑ «Пионер сасси» хаҫатра Шупашкар районӗнчи Усадка ялӗнчен Леша Иванов пионерӑн хӑюллӑ та паттӑр мӗнле пулмалла, тесе ҫырнӑ ҫырӑвне пичетлесе кӑларнӑ. Ҫавӑн хыҫҫӑн кашни номертех пионерӑн хӑюллӑ мӗнле пулмалли ҫинчен редакцине килнӗ ҫырусене пичетлесе пынӑ.

1940—1941 ҫулти вӗренӳ ҫулӗ пуҫланас умӗн ачасен Н. М. Шверник ячӗпе тӑракан техникӑллӑ Центральнӑй станцийӗ шкулсенче приборсене юсассине организацилеме чӗнсе каланине «Пионер сасси» хаҫатра пичетлесе кӑларнӑ хыҫҫӑн, ҫав чӗнсе каланине республикӑри пур шкулсенче те анлӑн сӳтсе-явнӑ. Шкулсенче вӗренмелли приборсене юсама шкул ачисене явӑҫтарма пулӑшнӑ. Ҫакӑн пек тӗслӗхсене темӗн чухлех илсе кӑтартма пулать. Ҫакӑ вӑл ачасем хушшинче организациллӗ пултарулӑх ӳссе пынине пӗлтерет. Вӗсем социализмлӑ обществӑра культурӑллӑ тата обществӑшӑн тӑрӑшакан ҫамрӑк гражданинсем. Ҫакӑ чыслӑха вӗсем кулленхи ӗҫре кӑтартса пыраҫҫӗ те. Акӑ Вӑрнар районӗнчи Кӗҫӗн Кибекри Феня Кроликовӑпа Катя Кустина пионерсем рекордлӑ пахча-ҫимӗҫсем туса илнӗшӗн 1940 ҫулти ялхуҫалӑх выставкин участникӗсем пулма тивӗҫлӗх илнӗ. Хӗрлӗ Чутай районӗнчи Пантьӑк ялӗнчи Коля Дьячков икӗ кроликрен 370 кролик пӑхса ӳстернӗшӗн Пӗтӗм Союзри ялхуҫалӑх выставкинче пулнӑ.

Пӗтӗм Союзри ялхуҫалӑх выставки ҫамрӑк натуралистсен, ҫамрӑк техниксен пархатарлӑ ӗҫне уҫҫӑн кӑтартса пачӗ. Пирӗн республикӑри Сӗнтӗрвӑрринчи вӑтам шкулта вӗренекен 35 пионера уйрӑм стэнд организацилесе кӑтартнӑ. Вӗсем кивӗ, юрӑхсӑра тухнӑ трактора юсаса ҫӳремелле тунӑ. Ку ҫеҫ те мар, 30 пионер тракторпа ҫӳреме вӗреннӗ. Ҫапла вара, машинно-тракторнӑй станцинче ӗҫлекен трактористсенчен хӑшпӑрисем Хӗрлӗ Ҫара кайсан, аслӑраххисем вӗсен вырӑнне тракторсем ҫине ларса колхозӑнне 700 гектар сухаланӑ.

Совет Союзӗнче ҫамрӑк трактористсен кружокне чи малтан организациленӗшӗн тата ялхуҫалӑх выставкинче ялхуҫалӑх машинисен моделӗсене кӑтартнӑшӑн Пӗтӗм Союзри ялхуҫалӑх выставкин Главнӑй комитечӗ Сӗнтӗрвӑрринчи ачасен техникӑллӑ станцине II-мӗш степеньлӗ диплом памалла тунӑ тата 5 пин тенкӗ укҫа, мотоцикл парса парнеленӗ.

Пирӗн ҫамрӑксем колхозсенче те активлӑн хутшӑнса ӗҫлеҫҫӗ. Ҫуллахи вӑхӑтра вӗсем плотинасем, пӗвесем чавнӑ, шыв тӑратмалли вырӑнсем хатӗрленӗ, йывӑҫсем лартнӑ ҫӗрте пионерсем йышлӑн хутшӑннӑ. 1940 ҫулти декабрӗн 4-мӗшӗнче «Пионер сасси» хаҫатра Кесовогорскри пионерсем (Калинин облаҫӗ) колхозӑн ҫамрӑк выльӑхсене шефа илме чӗнсе каланине пичетлесе кӑларнӑ. Ҫак ҫырӑва республикӑри чылай колхозсенче пионерсен сборӗсенче сӳтсе-явса обязательствӑсем илнӗ. Ҫӗрпӳ районӗнчи «Шумашар» колхозри пионерсемпе шкул ачисем колхозри ҫамрӑк пӑрусене, чӑх-чӗпсене пӑхма шефа илнӗ. Янгорчинӑри пуҫламӗш шкулти пионер отрячӗ (Вӑрнар р.) Хорӑнзорти колхозӑн ҫамрӑк выльӑхсене шефа илнӗ. Ҫамрӑк тихасене лайӑх пӑхнӑшӑн колхозӑн старший конюхӗ Д. Макаров юлташ пионерсене темиҫе хут та тав тунӑ.

Пӗрехинче Патӑръелӗнчи Киров ячӗпе тӑракан вӑтам шкулти ачасем «Седов» пӑрҫӗмрен капитанӗ Совет Союзӗн Геройӗ К. Бадигин юлташ патне ҫыру ҫырнӑ. Ҫав ҫырура вӗсем К. Бадигин юлташа хӑйсен пурнӑҫӗпе ӗҫӗсем ҫинчен тата вӗренӳ мӗнле пыни ҫинчен каласа панӑ.

Хӑйӗн ҫырӑвӗнче Бадигин юлташ пурте пӗр ҫемьери пек пӗрле тӑрӑшса ӗҫленӗшӗн тата вӗренӳре лайӑх паллӑсем ҫеҫ илессишӗн кӗрешнӗшӗн тав тунӑ.

Иртнӗ ҫул ачасен творчествин республикӑри пӗрремӗш олимпиади пулса иртрӗ. Ҫак олимпиадӑра ачасен творчествине сарлакан кӑтартса пырас ӗҫре «Пионер сасси» хаҫат урлӑ ачасен коллективне нумай пулӑшнӑ. Ҫапла вара ачасен творчествин шкулсенчи тата районсенчи смотрне 30 пин ача хутшӑннӑ, республикӑри олимпиадӑра пулма 1342 ача тивӗҫлӗ пулнӑ.

Ачасем ҫар ӗҫне те тимлесех вӗренеҫҫӗ. 1939 ҫулта пионерсемпе шкул ачисен оборона ӑмӑртӑвӗсенче Шӑхасан вӑтам шкулӗ районра пӗрремӗш вырӑн йышӑннӑ. Пӑшалтан тӗл перессипе республикӑра та мала тухса Пӗтӗм Союзри оборона ӑмӑртӑвне хутшӑнма тивӗҫлӗ пулнӑ.

«Пионер сасси» хаҫат шкулсенчи вӗренӳ ӗҫӗнчи ҫитменлӗхсене хирӗҫ те ҫине тӑрсах кӗрешсе пырать. Ку тӗлӗшпе 1940 ҫулти декабрь уйӑхӗнче Элӗк районӗнчи Кушкӑри туллимар вӑтам шкулра вӗренекен М. ҫапла ҫырса пӗлтерет: «Нумаях пулмасть сирӗн пата эпир шкулти учком ӗҫлеменни ҫинчен тата ытти йӗркесӗрлӗхсем ҫинчен ҫырса пӗлтернӗччӗ. Ҫав ҫыру тӑрӑх комсомол райкомӗнчен ятарласа ҫын килсе учком ӗҫне вӑйлатма пулӑшса хӑварчӗ. Малтан пулнӑ йӗркесӗрлӗхсем пӗтрӗҫ».

Иртнӗ 10 ҫул хушшинче «Пионер сасси» хаҫат пирӗн телейлӗ совет ачисемшӗн чи ҫывӑх хаҫат пулса тӑчӗ Мӗншӗн тесен вӑл ачасене коммунистла воспитани парас, вӗрентес ӗҫре большевикла организатор тата коллективлӑ агитатор пулчӗ. Ҫамрӑк ӑруран социализм строительствинче активлӑ хутшӑнса ӗҫлекенсем ҫитӗнтерес ӗҫре «Пионер сасси» хисеплӗ вырӑн йышӑнса тӑрать, вӑл ачасене пур ӗҫре те хӑюллӑ пулма, ӗҫре ҫитӗнӳ хыҫҫӑн ҫитӗнӳ тума чӗнет, хавхалантарать.

«Пионер сасси» хаҫатӑн малашнехи задачисем тата пысӑк. Пионерсемпе школьниксене тата мӗнпур ачасене коммунистла воспитани парас идейӑна ҫине тӑрса пропагандӑламалла, шкулти ӑнланулла дисциплинӑшӑн, «отлично» вӗренессишӗн пыракан кӗрешӗвӗн организаторӗ пулмалла.

Колхозсем валли транспорт хатӗрӗсене ҫителӗклӗ тӑратмалла

Сталинла виҫҫӗмӗш пятилетка ҫулӗсенче пирӗн ялхуҫалӑх артелӗсем организаципе хуҫалӑх тӗлӗшӗнчен чылай ҫирӗпленчӗҫ. Колхозлӑ производство пысӑк хӑвӑртлӑхпа аталанса пырать. Вӑйлӑ тырпул туса илес тата обществӑллӑ выльӑх-чӗрлӗх ӗрчетес ӗҫсене вӑйлатса пынипе пӗрлех, пирӗн республикӑри чылай колхозсем ялхуҫалӑхӗн ытти отраҫлисене, сӑмахран, сад-пахчи, пурҫӑн хурчӗ ӗрчетес, ҫил тата шыв арманӗсен хуҫалӑхне вӑйлатас, вырӑнти юханшывсемпе кӳлӗсенче пулӑ ӗрчетес, хӑмла туса илес, пысӑк тупӑш паракан ытти производствӑсене организацилес ӗҫ ҫине ытларах ҫаврӑнса пӑхма пуҫларӗҫ.

Социализмлӑ ҫӗрӗҫӗн пӗтӗм культури ҫулсеренех ӳссе пырать. Пирӗн ялхуҫалӑхне техникӑллӑ реконструкци туса ҫитернӗ. Колхозсем ялхуҫалӑх производствин ҫӗнӗ техникипе хӗҫпӑшалланнӑ. Агрозоотехникӑн ҫӗнӗ ҫӗнтерӗвӗсене пурнӑҫа тӗрӗс тата вӑхӑтра кӗртсе пырасси лайӑхланчӗ. Ҫак ӗҫсене ӑнӑҫлӑн туса пыма колхозсене МТ Станцисем пулӑшса пыраҫҫӗ.

Юлашки ҫулсем хушшинче кашни колхозрах амбарсемпе складсем, витесемпе сарайсем тата ытти хуҫалӑхлӑ ҫуртйӗрсем темӗн чухлех ҫӗнӗрен туса лартнӑ. Пур ҫӗрте те строительство ӗҫӗ ҫулсеренех вӑйланса пырать. Пирӗн колхозниксем халӗ колхозлӑ ялӑн пӗтӗмӗшле культурине ҫӳллӗ пусӑма ҫӗклессишӗн кӗрешеҫҫӗ. Вӗсем хӑйсен ялӗнче ҫӗнӗрен лайӑх шкул, вулав ҫурчӗ туса лартма, пуян библиотека уҫма, килӗсене радио кӗртме, медицина тата ветеринари пункчӗсем, ача-пӑча садне уҫма, яла электричествӑпа ҫутатма, колхозра кино лартма ӗмӗтленеҫҫӗ, ку тӗлӗшпе пит те пысӑк ӗҫсем туса ирттереҫҫӗ.

Кунсерен ӳссе, вӑйланса пырать колхозсен туртӑм вӑйӗ тата вӗсен транспорчӗ. Халӗ ӗнтӗ пирӗн колхозсенче автомашинӑсем те сахал мар. Анчах, сӑмах тапратнӑ май, ҫакна палӑртса хӑвармалла: чылай чухне пирӗн колхозсенчи автомашинӑсем ахаль, ӗҫсӗр лараҫҫӗ. Час-часах: бензин парӑр, вара ӗҫлетпӗр, тенине те илтме пулать. Хӑшпӗр колхозсен руководителӗсем хуҫалӑхри чылай ӗҫсене автомашинӑпа кӑна туса пыма пӑхаҫҫӗ, ҫапла вара лаша вӑйне хакламаҫҫӗ.

Пуриншӗн те паллӑ, пирӗн колхозсенче хальхи вӑхӑтра механизациленӗ транспорт мар, гужевой транспорт тӗп вырӑн йышӑнса тӑрать. Халӗ, колхозсен обществӑллӑ хуҫалӑхӗ ӳссе тата тӗрекленсе пынӑ вӑхӑтра, ҫавӑн пекех колхозсенчи строительство ӗҫӗ хӑвӑрттӑн аталанса пынӑ вӑхӑтра, лаша вӑйӗ ҫине, гужевой транспорта ҫирӗплетесси ҫине вӑйлӑн ҫаврӑнса пӑхни кирлӗ.

Хӑшпӗр чухне эпир ҫакна курма пултаратпӑр: калӑпӑр, колхозра 90 — 100 лаша, анчах урапасемпе ҫунасем, тилхепесем, ӗнерчӗксемпе хӑмӑтсем 20 — 30 лаша кӳлмеллӗх кӑна. Сӑмахран, «Сталь» колхозра (Октябрьский р.) мӗнпурӗ те 4 урапа кӑна тата 4 — 5 ӗнерчӗк. «Новая жизнь» колхозра (Калининский район) хуҫалӑхри пӗчӗк ӗҫсем валли те лашасем кӳлме ҫунасем, чӗлпӗрсем, хӑмӑтсем, тилхепесем, ӗнерчӗксем ҫукпа пӗрех. Пуррисене уйрӑм колхозниксем пытарса пӗтернӗ. Тӳрӗ кӑмӑллӑ колхозниксем транспорт хуҫалӑхне юсасшӑн, ӑна тума ятарласа мастерской тӑвасшӑн, уйрӑм бригада организацилесшӗн, анчах колхоз председателӗ Ф. Михайлов колхозниксен пуҫарӑвне пӳлсе, пусарса пырать.

Кун пек примерсем ытти ҫӗрте те тӗл пулкалаҫҫӗ. Колхозри транспорт ҫирӗп марри, урӑхла каласан, лашасене кӳлмелли хатӗрсем ҫителӗклӗ пулманни пирӗн республикӑри чылай колхозсен ӗҫне пит те пысӑк чӑрмав кӳрет, производствӑри ӗҫсене дезорганизацилет, вара ялхуҫалӑхӗнчи ӗҫсем те вӑраха каяҫҫӗ. Ӑна иртнӗ ҫулти итогсем аван кӑтартса параҫҫӗ. Чылай колхозсем кӗлте турттарас ӗҫне, ҫӗртме сухине тӑвас тата ытти ӗҫсене вӑхӑтра туса пыраймарӗҫ.

Колхозсен лашасем ҫителӗклӗ. Вӗсене пӑхса усрасси те нумай лайӑхланчӗ. Имшеркке лашасем ҫукпа пӗрех ӗнтӗ. Лашасем лайӑх, вӑйлӑ. Анчах вӗсем час-часах ахаль тӑраҫҫӗ. Мӗнпур лашасен вӑйӗпе ҫителӗклӗн усӑ курсан, пирӗн республикӑра государствӑна обязательнӑй йӗркепе тӑратмалли тырпула уйӑх е уйӑх ҫура хушшинчех государствӑн тырпул хывмалли пункчӗсене леҫсе пама пултарать. Анчах ҫак ӗҫ 2 — 3 уйӑха тӑсӑлать. Ку ӗнтӗ чылай чухне колхозри туртӑм вӑйӗпе ҫителӗклӗ усӑ курманни пирки пулать.

Красноармейский районри колхозсем пит те паха ӗҫ пуҫарса ячӗҫ. Вӗсем колхозри транспорт хуҫалӑхне йӗркене кӗртме, ӑна ҫирӗплетме ятарлас мастерскойсем, бригадӑсем организацилеҫҫӗ. Сӑмахран, ку районри «Индустрия» колхоз паянхи куна 30 ҫуна тата ҫавӑн чухлех ытти хатӗрсене (хӑмӑт, ӗнерчӗк т. ыт. те) туса ҫитернӗ ӗнтӗ. Ҫак пуҫарӑва республикӑри чылай колхозсем ырларӗҫ. ВКП(б) Чӑваш Обкомӗпе Чӑваш АССР Совнаркомӗ Красноармейский районри колхозсен пуҫарӑвне ырласа, колхозри транспорта юсасси тата транспорт хатӗрӗсене тӑвасси ҫинчен постановлени йышӑнчӗҫ.

Пирӗн республикӑри колхозсенче пӗтӗмпе 20065 ридвансем (кӗлте турттармалли урапасем) тата 6750 бестаркӑсем (тырӑ турттармалли ещӗклӗ урапасем) тумалла, вӑл шутран 20 процентне декабрьте туса ҫитермелле пулнӑ, апрель уйӑхӗнче — 70 процент, ыттисене июль уйӑхӗнче туса пӗтермелле. Ҫак постановленине йышӑннӑранпа чылай вӑхӑт иртрӗ. Анчах ӑна пурнӑҫа мӗнле кӗртсе пыраҫҫӗ-ха? Шутсӑр начар. Партин хӑшпӗр райкомӗсем, райсовет исполкомӗсем, райҫӗрӗҫ пайӗнчи работниксем, уйрӑмах Советский, Октябрьский тата Сӗнтӗр районӗсен руководителӗсем ҫак пархатарлӑ ӗҫ ҫине тивӗҫлипе ҫаврӑнса пӑхмаҫҫӗ. Вӗсем палӑрмалла ӗҫсем нимӗн чухлӗ те туса ирттермен-ха. Кун пек ӗҫленине текех чӑтма ҫук. Постановленисене йӑлишӗн мар, вӗсене пурнӑҫа большевикла кӗртсе пыма йышӑнаҫҫӗ. Ҫакна чухласа илеймеҫҫӗ пулас хӑшпӗр районсенчи руководительсем.

Колхозри транспорт хатӗрӗсене юсасси тата вӗсене ҫӗнӗрен тӑвасси—паянхи ӗҫ, мӗншӗн тесен, ялхуҫалӑхӗнчи ҫуллахи хӗрӳллӗ ӗҫсем хӑвӑрттӑн ҫывхарса килеҫҫӗ. Хальхи вӑхӑтра ҫуракине хатӗрленес ӗҫ те кая юлса пырать. Уя тислӗк тата торф кӑларса турттарасси, минераллӑ удобренисем кӳрсе килесси чылай колхозсенче ҫителӗксӗр пырать. Нумай колхозсем вӑрман хатӗрлес тӗлӗшпе начар ӗҫлеҫҫӗ. Мӗншӗн тесен, чылай ҫӗрте лашасене кӳлме ҫунасем, хӑмӑтсемпе ӗнерчӗксем, тилхепесемпе чӗлпӗрсем ҫитмеҫҫӗ. Ҫак кунсенчех республикӑри мӗнпур колхозсенче транспорт инвентарӗсене юсама тата вӗсене вырӑнта туса хатӗрлеме кашни бригадӑрах ҫынсем уйӑрмалла, вӗсене ӗҫлеме кирлӗ инструментсемпе материалсене тупса памалла. Район центрӗсенче ремонт тӑвакан мастерскойсем уҫма пысӑк майсем пур. Райсовет исполкомӗсен ҫак ыйтӑва ҫывӑх кунсенчех татса памалла.

Колхозри транспорт хуҫалӑхне ҫирӗплетме тата транспорт хатӗрӗсене туянас ӗҫре пирӗн колхозсене суту-илӳ организацийӗсен нумай пулӑшмалла. Ку тӗлӗшпе вырӑнти промышленность предприятийӗсем промкооперацине древпромсоюзӑн та чылаях ӗҫлемелле. Вӗсем колхозсен ыйтӑвӗсене тивӗҫтерессишӗн ҫине тӑрса тӑрӑшнинчен нумай килет. Анчах вӗсем тӑрӑшни пачах сисӗнмест. Тӳрех калас пулать, Чӑвашпотребсоюз тата унӑн вырӑнти организацийӗсем — райсоюзсем, промкооперации тата древпромсоюз руководителӗсем транспорт хатӗрӗсене туса кӑларассишӗн, вӗсемпе суту-илӳ тӑвассине вӑйлатассишӗн пит те ҫителӗксӗр ӗҫлеҫҫӗ. Тӗлӗнмелле, ку тарана ҫитсе те Чӑвашпотребсоюз тата райсоюзсем куллен кирлӗ таварсем туса кӑларакан вырӑнти организацисемпе договорсем туман! Вӗсем колхозсене тата районсене мӗн-мӗн кирлине пачах шута илмен.

Суту-илӳ организацисен колхоз кресчененӗсен пӗтӗм ыйтӑвӗсене шута илмелле, колхозсене, уйрӑмӑнах производство валли мӗнле таварсем тата мӗн чухлӗ кирлине пӗлес пулать. Райпотребсоюзсен райҫӗрӗҫ пайӗсемпе пӗрле ҫак кунсенчех колхозсене мӗнле таварсем кирлине шута илсе тухмалла, ҫав таварсене ҫителӗклӗ кӳрсе илмелле е, вырӑнти ресурссемпе усӑ курса, транспорт хатӗрӗсене тӑвассине вырӑнтах организацилемелле. Суту-илӳ организацисен колхозсен ыйтӑвӗсене пӗтӗмпех тивӗҫтермеллӗх таварсем — транспорт хатӗрӗсем вӑхӑтра тӑратмалла. Таварсен (хӑмӑтсен, урапасемпе ҫунасен, тилхепесен, ӗнерчӗксен) пахалӑхӗ ҫине ытларах ҫаврӑнса пӑхмалла. Вӗсем ҫирӗп пулччӑр, хакӗ йӳнӗ пултӑр.

Колхозри транспорт хуҫалӑхне йӗркелесе ҫирӗплетес ӗҫре пӗрремӗш квартал — чи ответлӑ квартал пулса тӑрать. Хаклӑ вӑхӑта усӑсӑр сая яма юрамасть. Пирӗн колхозсенче кӳлмелли хатӗрсем ҫук пирки пӗр лаша та ӗҫсӗр ан тӑтӑр. Ку ӗҫе халех туса ҫитермелле. Парти райкомӗсен, райсовет исполкомӗсен, суту-илӳ организацисен тата ҫӗрӗҫ органӗсен Чӑваш АССР Совнаркомӗпе ВКП(б) Чӑваш Обкомӗ йышӑннӑ постановленине пурнӑҫа кӗртсе пырассишӗн ҫине тӑрса ӗҫлемелле. Колхозри транспорт хуҫалӑхне большевикла йӗркелесен, колхозсен производствӑллӑ вӑйӗсем темиҫе хут ытларах ӳсӗҫ, вӗсен экономикӑллӑ вӑй-хӑвачӗ ӳсӗ, обществӑллӑ хуҫалӑха тӗреклетсе пырас ҫӗрте татах та пысӑкрах ҫитӗнӳсем пулӗҫ.

Чӑваштарпромсоюзӑн лайӑхрах ӗҫлес пулать

Чӑваштарпромсоюз системи 1940 ҫулта хӑйӗн умне лартнӑ задачине пурнӑҫлас тӗлӗшпе начар ӗҫлерӗ. Продукци кӑлармалли 11 уйӑхри плана 56,4 процент, куллен кирлӗ таварсем туса кӑлармалли плана 57 процет ытларах кӑна тултарнӑ.

Система пӗрлештерсе тӑракан 43 артельтен декабрӗн пӗрремӗшне ҫулталӑкри плансене Кӗҫӗн Маклашки, Шатракасси, Атӑлъял артелӗсем кӑна тултарнӑ. Уйрӑм артельсем питех начар ӗҫлерӗҫ.

Плана тултарайманни, пӗр енчен, Чӑваштарпромсоюз артельсене чӗртавар ҫителӗксӗр парса тӑнинчен, тепӗр енчен, артель руководителӗсем СССР Верховный Совечӗн Президиумӗ кӑларнӑ Указсене членсем хушшинче ҫителӗксӗр ӑнлантарнинчен килнӗ.

Чӑваштарпромсоюз системинче вуникӗ мастерской. Анчах ҫав мастерскойсемпе туллин усӑ курмаҫҫӗ.

1941 ҫула кӗтӗмӗр. Чӑваштарпромсоюзӑн тухӑҫлӑн ӗҫлеме пур майсем те ҫителӗклӗ. Унӑн кӑҫалхи ҫул 6108 пин тенкӗлӗх продукци, вӑл шутран куллен кирлӗ таварсем 793 пин тенкӗлӗх туса кӑлармалла. Паянхи умра тӑракан задача — чӗртаварсене вӑхӑтра илсе тӑрса, артельсене йӗркеллӗ парса тӑрасси, колхозсене тата колхозниксене куллен кирлӗ таварсем йышлӑрах туса кӑларасси. Ҫавӑн пекех артель членӗсем хушшинче ӗҫ дисциплинине тата ӗҫ тухӑҫлӑхне ӳстерессишӗн кӗрешмелле. Чӑваштарпромсоюз лайӑх ӗҫлеме пултарать, ӗҫлемелле те.

Н. ЯШКОВ.

ЛИТЕРАТУРА СТРАНИЦИ

ТУССЕМ

Вĕсем пĕрле ӳснĕ. Ача чухне илемлĕ улăхлă çырма тăршшĕнче пĕрле савăннă. Туллимар вăтам шкултан та пĕрлех вĕренсе тухнă. Колхоз йышĕнче çитĕнсе ӳссе иккĕш те тавра ялсенче, районра хисеплĕ çынсем шутланнă.

...Вĕсем призыв пунктне савăнăçлăн пырса кĕчĕç. Иккĕш те пĕрле Хĕрлĕ Çарта пулас ĕмĕт хумхатнă вĕсен чĕрине. Малтан Семенова чĕнчĕç.

— Юрăхлă! — терĕ шурă халатлă врач. Семенов пӳлĕмрен савăнăçлăн кулса тухрĕ.

Пăртак тăрсан унăн тусĕ Ванюшин Кĕçтук та курăнчĕ. Вăл никам çине пăхмасăр тӳрех тулалла утрĕ. Семенов аран-аран ăна хăваласа çитрĕ.

— Каласам, мĕн пулчĕ?

— Пĕр çула отсрочка. Ревматизм тупрĕç.

Темиçе кунран поезд Семенова лартса Хĕвелтухăç еннеле вĕçтерчĕ. Ăна хăйĕн савнийĕ Лисук чуптусах ăсатрĕ. Ванюшин та вагон умĕнче тусĕн аллине хытă чăмăртаса уйрăлчĕ.

...Çу пуçламĕшĕнче пĕлекен юлташĕнченех Семенов кĕтмен çыру илчĕ. Çырура çапла пĕлтернĕ: «Лисукпа Ванюшин пĕр-пĕрне юратса пăрахрĕç, çитес кунсенче туй пуласса кĕтетпĕр».

Çыру илнĕ хыççăн Семенов кунĕпех пăшăрханчĕ. Каç Кĕçтук ячĕпе кӳренӳллĕ çыру çырчĕ. Кăшт шутласа ларсан çырнине çурса пăрахса, ун вырăнне çĕнĕ лист илсе пысăк саспаллисемпе «Килĕшетĕп» тесе йĕрлесе хучĕ.

Ĕç тата вăхăт — лайăх врачсем. Семенов пыра-киле пачах хуйхăрма пăрахать. Вĕренӳре пур енĕпе те отличник пулнипе ăна кĕçĕн командир ятне пачĕç. Чĕререн парăнса, пĕтĕм кăмăлĕнчен çамрăк разведчиксене пултарулла, хăюллă пулма вĕрентрĕ вăл.

Пĕрре вăл штаб умĕнче иртсе пынă чух инçе те мар красноармеецсен ушкăнĕ тата килти тумтир тăхăннă çынсем тăнине курчĕ.

— Çĕнĕ пополнени! — шутларĕ вăл. Çывăхах пычĕ.

— Сывă-и, Ванюк!

Семенов хăйне чĕнекен сасă енне çаврăнчĕ. Унăн умĕнче пĕтĕм кăмăлтан çутăлса Кĕçтук тăрать. Хаваслансах Семенов аллисем тусĕ еннелле туртăнчĕç.

Анчах ĕлĕк кӳрентернине аса илчĕ те, Семенов салхуланчĕ. Хăвăрт çаврăнчĕ те аякалла васкаса утрĕ. Ванюшин тĕлĕнсе хыçран пăхса юлчĕ.

* * *

Çурçĕр иртсен пĕринче взвод командирĕ хăй патне Семенова чĕнтерсе ăна Смирнов красноармеецпа пĕрле разведкăна кайма хушрĕ.

— Сыхланса çӳрĕр. Çав районра иртнĕ каç кӳршĕ чаçрен икĕ разведчик таврăнайман, — астутарчĕ командир.

Тĕттĕм. Куçран тĕртсен те курăнмасть. Путăксемпе, тĕрлĕ тĕмсен хӳттипе усă курса, çĕр çумĕпе шуса малалла хăвăрт куçрĕç вĕсем. Часах вут çуннинчен тата ют чĕлхепе калаçнă сасăсенчен вĕсем тăшман окопĕсем тĕлне тупрĕç, пытанса таврана сăнарĕç.

Çутăлас умĕн разведчиксем каялла шума тытăнчĕç. Вĕсенчен инçе те мар, хуллен тĕм хускалнăн туйăнчĕ. Смирнова вырăнтах юлма хушса, Семенов тĕм еннелле упаленчĕ. Тĕм хыçĕнче пĕр этем питне çӳлелле туса выртни палăрчĕ. Разведчик сикрĕ те выртакан çынна пырĕнчен ярса илчĕ. Анчах лешĕ пĕр сасă та кăлармарĕ.

— Ку мĕне пĕлтерет? — Семенов унăн питне сăнаса пăхрĕ. Ачаранпах палланă пит-куç. Çав вăхăтрах командир иртнĕ каç икĕ разведчик çухални çинчен пĕлтернине аса илчĕ.

— Кĕçтук. Эсĕ-им ку?—Кĕçтук ним мĕн те чĕнеймерĕ.

— Пулăшас, епле пулсан та юлташ пурнăçне çăлас пулать.

Семенов Кĕçтука хăй çине çĕклесе малалла шурĕ. Çак вăхăтра тăшман вĕсене асăрхарĕ, тăхлан çутарма пуçларĕ. Семенов ик-вис утăм айккинелле сиксе ӳксе, аманнă юлташне айлăм вырăна выртарчĕ; тăшман çине ответлесе пеме пуçларĕ. Ăна пĕтĕм вăйран Смирнов пулăшрĕ.

Çутăлас умĕн вĕсем хăйсен окопĕсене йĕркеллех пырса çитрĕç.

* * *

Тăшман çарне çĕмĕрсе тăкнă хыççăн Семенов госпитальре выртакан юлташне кĕрсе курма шутларĕ.

Вăл палатăна кĕнĕ чух хумханчĕ. Юлташне курсан вĕçĕмсĕр савăнчĕ. Ванюшин мамăк минтер çинче выртать. Унăн сылтăм аллинче халĕ анчах илсе вуланă çыру пур. Вĕсем пĕр-пĕрне алă парсан, Ванюшин сарă конвертлă çырăва Семенова сĕнчĕ.

— Вуласа кур-ха.

Палланă почерк. Семенов туйрĕ — Лисук çырăвĕ. Вăл çырăва каялла парасшăн пулчĕ, анчах чирлĕ тусĕн кăмăлне хăварассинчен шикленчĕ.

«...Санран юлташла ыйтатăп: епле пулсан та мана Ванюк адресне пĕлтер-ха. Вăл нимĕн те çырмасть. Пĕр-пĕр телейсĕр ĕç пулман пуль-çке»,— вуларĕ Семенов.

— Мĕнле апла, урăх çын арăмĕ, анчах ман çинчен ыйтать? — шутларĕ вăл.

...Палатăна пĕр сасăсăр врач кĕчĕ. Ун хыççăн сестра. Врач сестра аллинчен пĕр хут илсе Ванюшин еннелле утрĕ.

— Епле туятăр?

— Питĕ те аван-ха.

— Куратăп, куратăп, — тесе врач хучĕсем çинелле пăхма пуçларĕ. — Температура... ирхине 36,9, каçпа—37... Капла аван-ха.

Кĕтмен çĕртенех врач ыйту пачĕ:

— Авланнă-и?

— Елкĕрсе пулаймарĕ-ха. Çук.

— Шел. Арăму патне савăнмалли çыру çырнă пулăттăмăр. — Сывă, халех сурансем тӳрленеççĕ. А аçу-аннӳсем сывă-и?

Семенов малалла врач каланине итлемерĕ. Вăл тусĕн аллине ярса тытрĕ те ăна хытă чăмăртарĕ.

И. ЯКОВЛЕВ.

ПАРТИЗАН МАСАРĔ

Тар шăршиллĕ çил çӳренĕ...
Тапхăр-тапхăр сĕм вăрман
Пĕр уланă, пĕр кĕрленĕ,
Пĕр самант та тăп тăман.

Каçхи тĕксĕм тӳпе çийĕн
Хура пĕлĕт карăнсан—
Шăппăн утнă вăрман витĕр
Пĕр разведчик-партизан.

Чăтлăхра юрланă шăпчăк
Йăх витĕр сĕмленсе.
Партизан питех те шăппăн
Утнă тимлĕн итлесе.

Тĕмсем витĕр вăл васканă
Чăтлăха сире-сире.
Ĕнтĕ тухăç кăвакарнă
Систерсе килес ире.

Инçех марччĕ тăван çарĕ...
Вăл васкать, пăхса илет.
Ак сасартăк янăрарĕ:
—Стой! Перетпĕр! Кам килет?

Вĕтлĕхе вăл чăмрĕ акă,
Епле хăтăлăн, ăçтан?
Çывăхрах-çке шур разведка,
Пĕччен мар мĕн, виççĕн тан.

Курчĕ вăл, килеççĕ хыççăн,
Хатĕр тытрĕ пăшала.
Офицер шăл витĕр, выççăн:
—Шырăр, кĕрĕр, тет, шала!

—Чĕрĕллех тытсан тем пекчĕ...
Сисеймерĕ вĕтлĕхре
Браунинг кĕпçи çĕкленчĕ,
Тăшман ӳкĕнчĕ çĕре.

Анчах курчĕç... Иккĕ печĕ
Умлăн-хыçлăн ак пĕри.
Партизан алли çемçелчĕ
Вăйсăрланчĕ ун чĕри.

Укрĕ вăл... Асран ямарĕ
Тăван, аслă çĕршывне.
Партизан—хастарлă çамрăк
Куçне хупрĕ ĕмĕре.

* * *

Вăрман çумĕ—тикĕс вырăн,
Ешĕл куракла çерем.
Кӳлĕ, улăх... хӳхĕм тырă
Вăй вылянь хумĕпелен.

Инçех мар çултан, куратăп
Çеремленнĕ пĕр тĕме.
Çакăнта иккен пытарнă
Паттăр чунлă этеме.

Партизанăн вилтăприйĕ
Кичемлетрĕ чĕрене.
Халь ӳсет, кашлать ун çийĕн
Ун чух лартнă вĕрене.

Паттăра çынсем мухтаççĕ,
Юрласа иртеç хĕрсем,
Ун тăпри çине хураççĕ
Чи илемлĕ чечексем.

Самолет çӳлтен иртет-и,
Çут хĕвеллĕ ир çинче,
Юрă-кулă илтĕнет-и
Колхозсен уйĕсенче,—

Унăн ĕçĕ, эп туйатăп,
Халь те чĕррĕн туйăнать.
Пирĕн халăх чи пуян та,
Чи телейлĕ пурăнать.

ВАСИЛИЙ ВАСЬКИН.

УНЯХВИ СТАРИК

Уняхви старик тесессĕн
Ман аса килет йăваш,
Хăнчăр куçлă, пĕчĕкçеççĕ,
Кăптăрмăш кăна чăваш.

Хырăç-марăç татайманшăн,
Торгисем туса, ялан
Выльăх-чĕрлĕх е хуралта
Тустаратчĕçĕ ялтан.

Уняхви старик юлмастчĕ
Нихăçан пĕр торгирен.
Учука-ĕçке те, ахăр,
Вăл унчухлĕ çӳремен.

А торги тесен таçта та
Кайса кĕрĕччĕ старик.
Эсир шухăшлăр: куштан вăл
Е усламăç çын мар-и?

Çук! Нихçан та хăй пĕр шăрпăк
Туянман. Хурал пӳртне
Вăл кĕрсе тăрать те, шăппăн
Хĕсĕнет алăк патне.

Кăнкăвак пӳртре пĕр сасă
Чыхăнса калать вара:
— Аллă. Утмăл. Утмăл пиллĕк.
Кам хушас тет ытларах?..—

Çитмĕл. Чарăнчĕ. Хушмаççĕ.
Пĕри çав самант хушши,
Куç хĕссе, ӳсĕркелет кăшт:
— Уняхви ӳстермĕ-ши?..—

— Сакăрвуннă!—тет сасартăк
Уняхви алăк панчен.
Пурте лăх! кулса яраççĕ,
Кулманни—старик пĕччен.

Хăйпе хăй йăлăхса çитнĕ
Йӳн камитçĕ-клоунла,
Йăтнă аллине салхуллăн
Вăл усать аялалла.

* * *

Юлашки хут астăватăп
Ак çапла Уняхвие.

. . . .

Уняхвийĕн пӳрчĕ ватă,
Хăйĕнпе пĕр çулхиех.

Çĕнĕ çĕре куçса карĕç
Çиччĕн танах висĕм çул.
Çав çынсем ак суткаларĕç
Тĕрлĕрен хуралтă, çурт.

Уняхви, асту, ан юлтăр,
Туйипе кăштăртатса.
Вăл хуллен пыратчĕ, пăхăр
Чĕлĕмне пăклаттарса.

Тăчĕ те старик мăнаçлăн
Евитлерĕ пĕр кунне:
«Туянам-ха Ларивандăн
Улт кĕтеслĕ хыр пӳртне.

Хамшăн халь ĕнтĕ тарамччĕ,
Анчах ман пит аякран
Таврăнать пулас кĕç каччă,
Килчĕ çырăвĕ паян.

Эп çухатнăччĕ, а манăн
Ывăл тухнă паттăра.
Хаçатра сăнне çаптарнă,
Курнă пулĕ хăвăрах.

Хăй те çырнă: атте, тенĕ,
Илтĕм эп, тенĕ, митал.
Колхозсен йышне ĕçченĕн
Тăрăшмашкăн суннă хал.

Кĕркунне, шăпи кӳрсессĕн,
Авлантарăп тетĕп-çке.
Намăс яруя кӳртмешкĕн
Хамăн ишлĕк-çĕрĕке.

Эпир мар халь йăпăх-япăх.
Акă, янă хăй Якур.
А туйне ташлаттармаллăх
Хамăн та ĕçкунĕ пур».

Уняхви старик кăларчĕ
Хĕвĕнчен хăй енчĕкне;
Пур кунçулшăн шаплаттарчĕ,
Тарăхса сĕтел çине.

Кулакан пĕри пулмарĕ.
Халиччен шӳтпе кăна
Йăпанма этем пултарнă,
Халь—туянчĕ чăн-чăнах.

Кам пĕлет: тен ĕмĕр-ĕмĕр
Ĕмĕтленнĕ вăл çакна...
Вырăнне лартать, этсемĕр,
Пур çынна та самана.

П. ХУЗАНГАЙ.

„АЛИ-ПАТТĂР“

Пролетарилле литературăн никĕсне хываканĕ аслă писатель М. Горький фольклора пит те пахана хунă. Вăл хăйĕн «Ача чухне», «Манăн университетсем» ятлă произведенийĕсенче час-часах халăх юррисене, юмахсене, легендăсене асăнса çырать. Вăл хăйĕн нумай калавĕсене фольклорпа усă курса çырнă. «Сăмах искусствин пуçламĕшĕ—фольклорта. Хăвăр фольклора пухăр, ăна тĕпчесе вĕренĕр, ăна ĕçлесе юсăр», тенĕ вăл.

Чăваш халăхĕ хушшинче те çĕршер, пиншер юрăсем, юмахсем çӳреççĕ. Вăл юрă-юмахсенче тăван халăхăн иртнĕ йывăр кунĕсене, вĕсен пысăк шухăш-кăмăлĕсене, çутă ĕмĕчĕсене курма пулать. Унта пирĕн поэтсемпе писательсемшĕн пысăк та хăватлă произведенисем çырма çав тери пуян материалсем пур. Чăнах та, пирĕн поэтсенчен чылайĕшĕ фольклорăн хăватлă чĕлхипе усă курса çырас тĕлĕшпе юлашки çулсенче палăрмалла ӳсĕмсемех турĕç.

Çак кунсенче тата çамрăк поэт Бараев çырнă «Али-паттăр» ятлă юмах кĕнеки пичетленсе тухрĕ. Поэт чăваш халăхĕ хушшинче çӳрекен юмаха сăвăласа çырнă. «Али-паттăр» юмахăн кĕске содержанийĕ çакăн пек. Аслă Атăл хĕрринче пĕр чухăн пурăнать. Унăн тăхăр ывăл. Чухăнăн çĕрĕ хытă тенĕ пек, ун çине мĕнпур инкек тиенет. Унăн тăхăр ывăлĕ те утаймаççĕ. Çак чухăн хăйĕн ывăлĕсем утнине кураймасăрах вилсе каять, çавах та вăл ывăлĕсен пурнăçĕ лайăхланасса шанса çутă тĕнчерен уйăрăлать. Чăнах та, чи аслă ывăлĕ Али вăтăр çула çитсен, садри шăпчăк ăна утакан тăвать. Çакăн хыççăн ĕнтĕ Али паттăр ĕçсем тума тытăнать. Чи малтан Али-паттăр патшана пăхăнтарать, унтан вăл патша хĕрне, темиçе çул малтан çухалнăскерне, вăрă тыткăнĕнчен хăтарать. Патша хăйĕн вунçичĕ çулхи хĕрне Али-паттăра пиллет. Анчах Али-паттăр патша хĕрне хăйĕн арăмĕ туса пĕччен савăнса пурăнасшăн мар, мĕншĕн тесен вăл пурăнакан тĕнчере пĕр хурлăх çеç, пĕр куççуль те ахлату кăна. Çавăнпа та Али-паттăр лăпкă мар, çавăнпа та вăл çĕр хăлăпне тупса ăна çавăрса хурасшăн. Çĕр çинчи пур хурлăха çĕр шăтăкне пăрахса телей çăлкуçне тупсан тин патша хĕрĕпе савăнса пурăнма шутлать. Али-паттăр çĕр хăлăпне шырама тухса каять. Унăн вăрăм та тумхахлă çулĕ çине йывăрлăхсем хыççăн йывăрлăхсем пырса тухаççĕ. Унăн ултă, тăхăр тата вуникĕ пуçлă çĕленсемпе, вĕсен асамçă арăмĕсемпе, юлашкинчен çĕлен-калтасен патшипе çапăçма лекет. Али-паттăра çак хаяр тăшмансемпе çапăçма пит те йывăр килет, анчах Али-паттăр, нушари ĕçхалăхĕ хушшинчен тухнăскер, хăйĕн тăшманĕсенчен чеерех, ăна нуша куракан ĕçхалăхĕ пулăшнипе вăл тăшмансене çĕмĕрет. Вăл пур çĕлен-калтасене пĕтерсен тин çĕр хăлăпне тупать, ăна çавăрса лартса çĕр çине телейпе савăнăç кӳрет.

Юмаха халăхăн илемлĕ чĕлхипе çырнă. Поэт хăйĕн умĕнче тăракан хисеплĕ ĕçе тăрăшса туни курăнать. Вăл фольклорпа туллин усă курни чĕлхере те, юмаха йĕркелесе пынинче те палăрать.

Çапах та «Али-паттăр» якалса çитнĕ теме çук. Юмаха чĕлхе енĕпе ĕçлесе çитерменни те, тĕллĕн-тĕллĕн юмаха вырăнсăр кĕскетнисем те палăраççĕ. Форма енчен илсен, кашни халăхăн хăйĕн уйрăмлăхĕсем пур. Бараев çырнă юмах тĕллĕн-тĕллĕн чăваш формине çухатать. Юмахра чăвашсем, шăпăрпа кĕсле калас вырăнне, хуткупăспа сĕрме купăс калаççĕ.

Чĕлхе тĕлĕшĕнчен те автор, вырăнăн-вырăнăн рифма хыççăн хăваласа, кирлĕ мар сăмахсене кĕртсе янисем тĕл пулаççĕ. 18 страницăра: «Çĕрĕн хăлăпĕ пулсан, çавăрăп та сирпĕтĕп», тет Али. Мĕншĕн сирпĕтесшĕн-ха вăл çĕре? Час-часах пĕр сăмахах темиçе тĕрлĕ çырса тултарнисем тĕл пулаççĕ: «ут», «улма чăпар ут урхамах» т. ыт. те.

Чылай çĕрте юмаха вырăнсăр кĕскетнĕ тата калас сăмаха каламасăр хăварнă. Тĕслĕхрен: патша Али-паттăра тытса килме пĕр рота ярать, Али-паттăр пĕр рота салтака часах аркатса тăкать. Патша татах икĕ рота салтак ярать, Али-паттăр вĕсене те аркатса тăкать, анчах автор иккĕмĕш хутĕнче Али-паттăр мĕнле аркатса тăкнине çырмасть, ăна вăл пĕр икĕ сăмахпа каласа парать. Али-паттăр ултă тата тăхăр пуçлă çĕленсемпе çапăçнă чухне, çĕленсем ултă çухрăмпа тăхăр çухрăма кусса кайса вăрçаççĕ. Эпир пĕлетпĕр, халăх хушшинче çӳрекен юмахсенче çĕленĕн миçе пуç, вăл çавăн чухлĕ çухрăм кусса кайса паттăрпа çапăçать. Али-паттăр çĕленсен асамçă арăмĕсем патĕнче пулнине, мĕн-мĕн илтнине те çырмасть. Поэт кун пек тунипе юмахăн пахалăхне кăштах чакарнă.

Автор юмахăн хăшпĕр тĕлĕнче хăй те çухалса каять. Тĕслĕхрен: Али-паттăр çĕр хăлăпне шырама тухса кайнă чухне урхамахне хăйĕн икĕ тусĕ патне хăварать, анчах çĕлен патшана тупсассăн, урхамахĕ хăйпе çук çĕртенех, Али-паттăр ун çине утланса ларать.

Хăшпĕр çĕрте Али-паттăра çăмăлттайла тыткалаттарнисем те пур. Али-паттăр çĕлен патша патĕнче тăрать, вăл кулкаласа калаçать. Хаяр тăшман умĕнче пысăк хаярлăх кăна пулма пултарать. Çакна автор туймасть.

Кĕнекере орфографилле йăнăшсем те нумай. Пĕр вырăнсăр запятой тата точка лартнисем е лартмасăр хăварнисем çĕре яхăна çывхараççĕ.

Бараев çырнă «Али-паттăр» юмахра çитменлĕхсем татах та пур. Çапах та ку произведени — чăваш халăхĕн фольклорĕпе усă курас ĕçри çитĕнӳ пулса тăрать.

АЛ. МЕДВЕДЕВ.

УКЕРЧĔК ÇИНЧЕ: Г. Харлампьев художникăн «Нарспи» поэма тăрăх тунă картинисем. Сулахайра — «Ача шăхлич калать», сылтăмра—«Нарспипе Тăхтаман». Кудрявцев фото-репродукцийĕ.

ПИЛЛĔХ

(КАЛАВ)

Вунтăваттă тултарнă ун чухне Раиса. Уçланкăри çеçпĕл çеçки пек черченкĕ пулнă... Вăл пурăнакан пĕтĕм Çĕпĕр çĕрĕ Колчак адмирал аллине куçмалла текен хыпар хăрушшăн сарăлнă. Ку хыпар Раиса ашшĕ ĕçлекен тайгари пĕчĕкçĕ разъезда та вĕçсе çитнĕ. Çапла пĕррехинче Раиса ашшĕ: хĕвелтухăç енчен пыракан эшелонсене йĕркеллĕн ăсатса ярас ĕçĕн ответлăхĕ пĕтĕмĕшпех сан çине ӳкет, текен приказ илнĕ. Хатĕрленнĕ. Çĕрĕпе куç хупман. Кĕтнĕ. Кĕтнĕ «хăна» ире хирĕç çитнĕ. Çитнĕ те... пĕтнĕ. Мĕнпур вăйран çĕмĕрттерсе тупике кĕрсе кайнă эшелон, аçа-çиçĕм çапнă йывăç пек лучăрканса турпас пулнă. Паровоз çеç çурма-сыввăн сыхланса юлнă. Паровоз çинче харкашу пуçланнă:

— Мĕншĕн? Мĕн чорт тума кунта кĕрсе кайрăн?!—ахăрса пăрахнă машиниста хуралласа пыракан поручик, ыйхăран вăранса.

— Урăх çул пулмарĕ, ваше благородие,—тенĕ машинист.

— Мĕншĕн пулмарĕ çул?!—поручик сиксе аннă. Чугунçул хĕрринче ларакан пĕртен-пĕр пӳрт патне чупса пынă. Ăна хирĕç кашкăр пек пĕр мăн йытă сиксе тухнă. Йытă харкашнă.

— Нельзя, Барбос!—асăрхаттарнă ăна хĕрарăм сасси, часах хĕрарăмĕ те курăннă.

— Килте-и начальник?

— Мĕнле начальник?

— Кам кунта пурăнать?

— Обходчик пурăнать. Начальникĕ вăл кунтан тепĕр 20 çухрăмра, пысăкрах разъездра...

— Килте-и обходчик?

— Çук...

Поручик хĕрарăмпа çĕмĕрĕлсе, темтепĕр ирсĕр сăмахсемпе ятлаçса, пӳрте кĕрсе кайнă.

— Анне! Мĕн пулнă, анне?—сиксе тăнă Раиса.

Амăшĕ ăна нимĕн те калайман. Поручик, аллинчи револьверне çаврăкаласа, пӳртри кĕтессене, сакайсене, кăмака хыççене ухтарнă. Çук. Урăх никам та пулман. Вара вăл Раисăпа амăшне иккĕшне те халех хăй хыççăн пыма хушнă. Паровоз умĕнче тăракан машинист патне çитнĕ вĕсем.

— Паллатăн-и çаксен арçыннине?

Машинист хĕрарăмсем çине пăхнă:

— Çук,—тенĕ вăл пуçне сулласа.

— Паллатăн вĕт, сволăч! Паянхи çак ĕçе тума тахçанах пĕрле каварлашнă вĕт эсир!?—сурчăк сирпĕтсе ахăрнă поручик. Унтан вăл, кăмăлне çемçетнĕ пек пулса:—Палламастăн апла? —тенĕ. —Юрĕ. Итле апла пулсан. Паянхи калама çук вăйлă крушенине тăвакансем никам та мар, çаксем!.. Пирĕн шутсăр нумай хĕçпăшала тата отечествăшăн тăракан паттăр салтаксене пĕтерекен тăшмансем никам та мар, çаксем! Отечество ячĕпе сана приказ паратăп: çапса салат çакăн пуçне хăвăн аллунти мăлатукпа!—Раиса амăшне тытса вăл машинист енне тĕртсе янă.

—О-ой!—сиксе, тапăртатса çухăрнă Раиса.

— Çук, ваше благородие,—тенĕ машинист. — Çапаймастăп...

Машинист хăйĕн сăмахне каласа та пĕтереймен, унăн кăкри тĕлне поручик аллинчи револьвертен тухнă пуля пĕтĕрĕнсе кĕнĕ. Хутланса ӳкнĕ машинист. Револьвер тепре çатлатнă.

— Анне-е-е!—чупса пынă Раиса машинистпа юнашарах асапланса вилекен амăшĕ патне. —Анне-е-е! Мĕншĕн сана-а-а?

Поручик çĕклесе тăратнă ăна. Хулĕнчен хыттăн пăчăртаса тытса, пӳрте çавăтса кайнă.

— Ну, кала. Ăçта санăн аçу?

Хĕр чĕнмен.

— Ан хăра манран. Халь çавăн пек тапхăр. Хăрама кирлĕ мар... Хĕрлисем çинчен мĕн калаçать аçу? Инçе тăраççĕ тет-и вĕсем?

Хĕр чĕнмен.

— Мĕншĕн калаçмастăн? Миçе çулта эсĕ?

Хĕр хăйĕн çулне каланă.

— Маттур апла эсĕ. Смотри-а, вунтăваттăра çеç, йăлт çитĕнсе çитнĕ. Ман хамăн та йăмăк пур. Сан пекех хуп-хура куçлă. Мĕн ятлă эсĕ?.. А-ха. Каламастăн. Хăратăн ĕнтĕ эс. Сиксех чĕтретĕн. Лăплан-ха.. Выртса лăплан. Вара кайран калаçăпăр,—хĕре вăл паçăрхи пекех хыттăн тытса вырăн çине çавăрса çапнă.

Çав самантрах стена çумĕнчи телефон шăнкăртатнă. Поручик хĕр çумĕнчен сиксе тăнă та телефон трубкине хăлхи çумне тытнă:

— Итлетĕп...

Çак хушăра Раиса алăка уçса йытта йыхăрса илме ĕлкĕрнĕ:

— Барбос, тыт-ха çавна!

Йытă куçĕсене кăвар пек йăлкăштарса, урнă пек харăлтатса поручик çине сиксе ларнă. Каска юпи пек тĕшĕрĕлсе аннă лешĕ. Карланки татăлнă. Урайне хуп-хура юн юхса тухнă.

Алăкран Раиса ашшĕ хăшăлтатса кĕрсе тăнă. Телефон трубкине ярса тытнă:

— Итлетĕп. Мĕн?.. Броневик? Хĕрлисен броневикĕ?! Пожалстă... Çул уçă!..

* * *

Шартлама сивĕ кунсем тăнă. Каçсем татах та сивĕрех—çилсĕр-мĕнсĕр каçсем е эрнипе урăм-сурăм çил-тăманлă каçсем пулнă. Çак каçсенче Раиса, яланах тенĕ пек, тĕрĕ тĕрлесе е чăлха çыхса ларнă май, ашшĕн юмах-сăмахĕсене итлеме юратнă. Ашшĕ, обходран тин çеç килнĕскер, ывăннă та пулĕ, çапах хăй хĕрне вăл кăмăл тунă, унпала таттисыппинсĕр калаçнă...

— Кĕрешӳ пĕтмен-ха, —асăрхаттарнă ăна ашшĕ.—Çав ирсĕр поручик евĕрлисенчен хăшĕсем халĕ те сывă-ха вĕсем.

Калаçсан-калаçсан:

— Выртса кан ĕнтĕ, атте!—тенĕ Раиса.—Санăн ыран ир тăмалла вĕт?..

Чăн, ир тăмалла унăн. Мускав еннелле иртекен пассажирский поезд килес умĕн икĕ сехет малтан обхода кайса килмелле, ответлă участока тĕплĕн тĕрĕслемелле. Кайнă чухне яланах вăл ăшшăн хăшлатса çывăракан Раисăна вăратмасăр хăварма тăрăшать. Хăйпе пĕрле Барбоса илет те вара фонарьсене йăтса, чугунçул тăрăх икĕ рельса хушшипе вĕттĕн-вĕттĕн пусса утать.

Çапах ăна Раиса туять. Ашшĕ утнă сасса илтсе вăранать. Апла пулин те, сисмен пек пулса, нимĕн чĕнмесĕр выртать. Ашшĕ обходран килмесĕр, поезд иртсе каймасăр та çывăраймасть вара вăл.

Пĕррехинче çапла Раиса ашшĕне кĕтсе, çемçе одеял айĕнче выртнă. Вăхăт шунăçемĕн шунă. Поезд килесси те çур сехет çеç юлнă. Çук. Ашшĕ килмен. Барбос хаваслăн хамлатса вĕрнĕ сас та илтĕнмен.

Чăтса тăрайман Раиса. Хăвăрттăн тăрса тумланнă вăл. Йĕлме йĕлтĕрсем çине тăнă та участок еннелле вĕçтернĕ. Ун хыçĕнчен кăпăшка юр çине тӳп-тӳррĕн мăшăр йĕр ӳксе юлнă. Мал [illegible]нчен тул çутăлса килни палăрнă. Çанталăк лăпкă тăнă. Вĕттĕн-вĕттĕн çăвакан юр пĕрчисем витĕр вăрманти йывăççем илемлĕн курăнса ларнă.

..Участок вĕçнелле çитес умĕн Раиса Барбос хутланса выртнине сăнанă. Чарăннă вăл: — Барбос?!

Çук. Барбос хускалман. Раиса вĕриленнĕ. Сиксе чĕтренĕ.

— Атте-е-е?!

Хирĕç сасă пулман. Çук. Тавралăх лăпкă. Часах вăл ашшĕ те Барбос пекех чугунçул хĕрринчи канавра хутланса выртнине курнă.

— Атте!.. Атте!..

Ашшĕ куçне уçнă. Тем каласшăн пулнă. Сылтăм аллине рельса еннелле тăснă. Чышки чăмăртаннă. Куçĕ хупăннă унăн. Часах пичĕ çине ӳкекен юр пĕрчисем те ирĕлми пулнă... Вилнĕ.

Кăшкăрса макăрса янă Раиса. Ашшĕне хыттăн ыталанă. Чуптунă. Çав самантра вăрман шавласа кĕрленĕ. Ку кĕрлев поезд çывхарса çитессине пĕлтерне. Анчах ăна илтмен Раиса. Вăл çав çавах татăлса макăрнă. Çапах çав хушăра темĕнле вăй-хăват ăна ашшĕ çумĕнчен уйăрнă. Раиса рельса çине утса тухнă. Рельса пĕр тĕлтен çур метра яхăн аяккинелле пăрăнса тăнине сăнанă Раиса. Ку картина ăна тата хытăрах хăратнă. Çав самантрах унăн сылтăм хул калакĕ пĕçерĕнсе илнĕ... пăшал кĕрслетнĕ. Икĕ рельса хушшине çĕкленсе ӳкнĕ Раиса. «Пĕтмен... Пĕтмен-ха вĕсем,.. ирсĕрсем»—пăшăлтатнă вăл. Çапах тăнĕ çухалман унăн. Суранĕ тĕлне вăл пуçĕнчи шур тутрипе пăчăртаса тытнă. Часах поезд килни курăннă. Раиса тăнă. Юнпа хĕрелнĕ шур тутрине çĕнтерӳ ялавĕ пек çӳле çĕкленĕ вăл... Пăшал тепре кĕрслетнĕ.

* * *

Тепĕр икĕ уйăхран çывăхри хула больницине пĕр çамрăк çын пырса кĕнĕ.

— Мĕнле ун сывлăхĕ?—ыйтнă вăл сестраран.

— Камăн?—тĕлĕннĕ лешĕ.

Ку каланă. Хăй кăмĕпе те тепĕр хут паллаштарнă. Вăл — Раисăна хăтарса хăварнă поезд çинчи машинист Николай Нагульнов пулнă мĕн. Вăлах икĕ уйăх малтан йывăррăн суранланнă Раисăна больницăна илсе килнĕ. Халĕ ак сывалса çитме пуçланă Раиса пӳлĕмне ертсе кĕчĕ ăна сестра. Савăннипе Раисăн сăн-сăпачĕ уйăхăн-хĕвелĕн çиçрĕ. Николайпа иккĕшĕн куçĕсенче те хаваслă куççуль тумламĕсем çуталса шăрçаланчĕç...

* * *

Унтанпа вунсакăр çул иртрĕ. Николайпа Раисăн малтанхи ывăлĕ те ĕнтĕ кăçал вунпиллĕк тултарчĕ.

— Хастарлă пул. Лайăх вĕрен. Отличник пул!—тесе пиллерĕç ăна ашшĕпе амăшĕ пĕркунхине, призыв комиссинчен юрăхлă пулса килнĕ хыççăн.

Ывăлĕ вĕсене хирĕç ăшшăн кулса:

— Хăвăр пекех пулăп, тăрăшăп,—тесе ответлерĕ.

Ашшĕ-амăшĕ унăн сăмахне чĕререн ĕненеççĕ. Ывăлĕн петлицисем çинчи паллăсем вăл чугунçул училищинче вĕреннине пĕлтереççĕ.

П. МИТТА.

Албанири вӑрҫӑ ӗҫӗсем

ЛОНДОН, январӗн 10-мӗш. (ТАСС). Рейтер агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, ӗнер Москополерен кӑнтӑр-хӗвелтухӑҫ енчи районра грексем итальянецсен атакисене сирсе янӑ. Итальянецсене пысӑк ҫухатусем кӳнӗ.

НЬЮ-ЙОРК, январӗн 10-мӗш. (ТАСС). Юнайтед пресс агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, Валонӑран кӑнтӑр еннелле 16 миляра грексем Льяна туртса илнӗ. Итальянецсен 150 ҫын вилнӗ тата аманнӑ, 360 ҫын тыткӑна лекнӗ. Грексем орудисем тата 8 пулемет туртса илнӗ. Грексен вилнисемпе аманнисем 100 ҫын ытла шутланаҫҫӗ.

Тепелене секторӗнче Фратартан хӗвеланӑҫ еннелле 100 миляра грексем Матра пунктне туртса илнӗ. Кунта Италин 200 салтакне тыткӑна илнӗ, 5 пулемет туртса илнӗ.

Ҫапла пӗлтереҫҫӗ: грексем Клисурӑран ҫурҫӗр-хӗвелтухӑҫ еннелле 18 миляра Буда ялне, Москополерен кӑнтӑр-хӗвеланӑҫ еннелле 10 миляра Тени ялне туртса илнӗ. Эльбасан секторӗнче, Мали Спатит тӑвӗсен хӗвеланӑҫ енчи тайлӑкӗсем ҫинче, грексем халиччен пӑрахса кайнӑ позицисене каялла туртса илнӗ.

РИМ, январӗн 10-мӗш. (ТАСС). Стефани агентстви ҫапла пӗлтерет: халӗ паллӑ пулнӑ тӑрӑх, январӗн 8-мӗшӗнче Итали авиацийӗ Клисура зонинче Англин 5 самолетне персе антарнӑ.

АФИНЫ, январӗн 10-мӗш. (ТАСС). Греци ҫарӗн верховнӑй командованийӗ ҫапла пӗлтерет: ӗнер пысӑк мар ҫапӑҫусем хыҫҫӑн грексем паха та кирлӗ ҫӗнӗ позицисене туртса илнӗ. Итальянецсене 200 ҫынна яхӑн тыткӑна илнӗ, нумай хӗҫпӑшал, вӑл шутрах 20 мортира туртса илнӗ.

Греци войскисем Клисурӑна туртса илнӗ

НЬЮ-ЙОРК, январӗн 10-мӗш. (ТАСС). Юнайтед пресс агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, Афины хулинче официальнӑй йӗркепе: ӗнер ирхине Греци войскисем Клисура хулине туртса илнӗ, тесе пӗлтернӗ.

ИТАЛИ КОМАНДОВАНИЙӖН СВОДКИ

РИМ, январӗн 10-мӗш. (ТАСС). Стефани агентстви Итали командованийӗн ҫакӑн пек сводкине парать: «Греци фронтӗнче, 11-мӗш ҫар вырнаҫса тӑракан вырӑнти хӑшпӗр секторсенче, пысӑк мар ҫапӑҫусем пыраҫҫӗ. Фронтри ытти участоксенче икӗ енче те пӗрпӗрин ҫине артиллерирен персе тӑраҫҫӗ. Итали авиацийӗ противникӑн малалла кайса пыракан колоннисемпе грузовикӗсем ҫине бомбӑсем пырса пӑрахнӑ тата пулеметсенчен пенӗ. Противникӑн тинӗс базисенчен пӗрне хӳтлекен зенитнӑй батарейӑсене чылаях пысӑк сиен кӳнӗ. Итали карапӗсем противникӑн ҫыранри позицийӗсем ҫине ӑнӑҫлӑн персе тӑнӑ. Вӑтаҫӗр тинӗсӗн хӗвеланӑҫ пайӗнче Итали самолечӗсем Англи карапӗсем ҫине бомбӑсем пырса пӑрахнӑ. Англин пӗр ҫар карапне сиен кӳнӗ. Противникӑн пӗр истребительне персе антарнӑ. Пирӗн 2 самолет хӑйсен базине таврӑнман. Итали самолечӗсем Мальта утравӗ ҫинчи база ҫине бомбӑсем пырса пӑрахнӑ тата пулеметсенчен пенӗ. Ҫӗр ҫинче ларакан 5 самолета сиен кӳнӗ. Ҫавӑн пекех тата 2 пароходпа пӗр зенитнӑй батарейӑна сиен кӳнӗ. Пирӗн истребительсенчен пӗри хӑйӗн базине таврӑнман. Пирӗн территори ҫине пырса тапӑнма хӑтланнӑ противникӑн 2 самолетне персе антарнӑ.

Киренаикӑра, Тобрук зонинче, пӗрпӗрин ҫине артиллерирен персе тӑраҫҫӗ. Итали самолечӗсем Соллум порчӗ ҫине бомбӑсем пырса пӑрахнӑ. Итали авиацийӗн пӗр соединенийӗ Тобрукран кӑнтӑр-хӗвеланӑҫ енче Акрома патнелле пыракан противникӑн механизированнӑй чаҫӗсем ҫине бомбӑсем пырса пӑрахнӑ.

Хӗвелтухӑҫ Африкӑра Кассала зонинче Итали авиацийӗ противникӑн лагерӗсемпе танкӗсем ҫине бомбӑсем пырса пӑрахнӑ. Касаларан ҫурҫӗр хӗвелтухӑҫ енче противникӑн механизированнӑй чаҫӗсем пуҫланӑ атакӑна сирсе янӑ.

Противникӑн пӗр самолечӗ Мессина ҫине вут чӗртсе яракан бомбӑсем пырса пӑрахнӑ. Пушарсем тухнӑ, анчах вӗсене часах сӳнтернӗ. Вилнисем те аманнисем ҫук.

Атлантика океанӗнче Италин подводнӑй лодки Грецин «Анастасия» пароходне путарнӑ. Пароход тоннажӗ — 2.883 тонна. Атлантика океанӗнчех тепӗр подводнӑй лодка Англин «Шекспир» ятлӑ хӗҫпӑшаллантарнӑ пароходне путарнӑ, унӑн тоннажӗ — 7 пин тонна. Вӑтаҫӗр тинӗсӗнче Италин подводнӑй лодки Англин икӗ пароходне торпедӑпа пенӗ. Кунсӑр пуҫне, противникӑн 2 подводнӑй лодкине путарнӑ. Вӗсенчен пӗри де Голль генераллинче тӑракан лодка.

ФРАНЦИ ИНДО-КИТАЙӖПЕ ТАИ ХУШШИНЧИ ВӐРҪӐ

НЬЮ-ЙОРК, январӗн 10-мӗш. (ТАСС). Ассошиэйтед пресс агентстви Ханойран пӗлтернӗ тӑрӑх, Францин ҫар влаҫӗсем ҫапла кӑтартса параҫҫӗ: Франци самолечӗсем Таин 40 самолетне пӗтерсе тӑкнӑ. Францин Тонлесап базинчи (Камбоджа провинцийӗ) гидросамолечӗсем Таи аэродромӗсем ҫине пырса тапӑннӑ. Ҫав вӑхӑтрах Таи самолечӗсем Франци Индо-Китайӗнчи хуласем ҫине бомбӑсем пырса пӑрахнӑ. Сямриап хулинче 22 ҫын вилнӗ.

Французсем ҫапла пӗлтереҫҫӗ: Франци Индо-Китайӗн войскисем Камбоджа провинцине шалалла 8—16 километр таран чакса кӗнӗ, вӗсем малтанах хатӗрлесе хунӑ позицисем ҫинче тӑраҫҫӗ. Индо-Китайӑн ҫак пайӗнчи чиккине начар ҫирӗплетнӗ тесе пӗлтереҫҫӗ. Таи войскисен уйрӑм отрячӗсем Ласс тата Камбоджа провинцийӗсенчи тӗрлӗ пунктсене атакӑлаҫҫӗ.

Ассошиэйтед пресс агентствин Бангкокри корреспонденчӗ пӗлтернӗ тӑрӑх, Таи кӑларнӑ коммюникере ҫапла каланӑ: Камбоджа провинцийӗнче Таи войскисем малалла кайса пыраҫҫӗ. Январӗн 8-мӗшӗнче Таин 90 самолечӗ Индо-Китайӑн ҫак пайӗ ҫине вӑйлӑн пырса тапӑннӑ. Сисофон хули ҫунать. Таин пур самолечӗсем те чиперех хӑйсен базисене таврӑннӑ. Январӗн 8-мӗшӗнче противник артиллерийӗсем Меконг юханшывӗ урлӑ пӗр-пӗрин ҫине вӑйлӑн персе тӑнӑ. Такекра нефтехранилищесене ҫӗмӗрсе тӑкнӑ, пысӑк пушар тухнӑ.

КӖСКЕН

▲ Автомобильсем тӑвакан «Интернейшнэл Харвестер компани» фирма заводӗнче (США) 3.200 рабочи забастовка пуҫласа янӑ. Рабочисем ӗҫукҫине ӳстерме, ҫар службине илнисене ҫартан таврӑнсан ӗҫе илмелле тума ыйтаҫҫӗ.

▲ Нумаях пулмасть Ямбол хулинче (Болгария) вырӑссен аслӑ писательне Лев Толстоя асӑнса, вӑл вилни 30 ҫул ҫитнӗ ятпа, вечер организациленӗ. Вечерта писателӗн пурнӑҫӗпе творчестви ҫинчен доклад итленӗ. Доклад хыҫҫӑн Толстой произведенийӗсен уйрӑм сыпӑкӗсене вуласа панӑ, вырӑнти хор болгар тата вырӑс юррисене юрласа панӑ.

Англипе Германи хушшинчи вӑрҫӑ

БЕРЛИН, январӗн 10-мӗш. (ТАСС). Германи ҫарӗн верховнӑй командованийӗ ҫапла пӗлтерет: ӗнер Германи авиацийӗ Англи территорийӗ ҫинче Ҫурҫӗр Шотландине ҫитиех разведкӑсем туса ҫӳренӗ. Ыран январӗн 10-мӗш тенӗ чух ҫӗрле Германи бомбардировщикӗсен пысӑк соединенийӗсем Центральнӑй тата Кӑнтӑр Англири ҫар ӗҫӗшӗн кирлӗ объектсем ҫине, уйрӑмӑнах Манчестер, Лондон тата Ливерпуль ҫине ӑнӑҫлӑн пырса тапӑннӑ.

Иртнӗ каҫхине Англи авиацийӗ Хӗвеланӑҫ Германири тӗрлӗ пунктсем ҫине пырса тапӑннӑ. Пурӑнмалли темиҫе ҫурта ҫӗмӗрсе тӑкнӑ. Ҫар объекчӗсене тата ҫар-хуҫалӑх предприятийӗсене сиен пулман. Вилнисем 20 ҫын шутланаҫҫӗ. Темиҫе ҫын аманнӑ.

ЛОНДОН, январӗн 10-мӗш. (ТАСС). Англирен ҫапла пӗлтереҫҫӗ: ӗнер кӑнтӑрла Германи самолечӗсен активлӑхӗ пысӑках пулман.

Ыран январӗн 10-мӗш тенӗ чух ҫӗрле Германи самолечӗсем Англири тӗрлӗ районсем ҫине, вӑл шутрах Лондон ҫине те бомбӑсем пырса пӑрахнӑ. Сиенсем пысӑках мар. Противник авиацийӗ вут чӗртсе яракан бомбӑсем питӗ нумай пӑрахса хӑварнӑ. Англи ҫине темиҫе сехет хушши пыра-пыра тапӑннӑ.

Вӑтаҫӗр тинӗс бассейнӗпе Африкӑри вӑрҫӑ

ЛОНДОН, январӗн 10-мӗш. (ТАСС). Ҫапла пӗлтереҫҫӗ: январӗн 8-мӗшӗнче Англин бомбардировщикӗсем Хӗвелтухӑҫ Ливире итальянецсен аэродромӗсемпе самолетсене лартмалли площадкисем ҫине пырса тапӑннӑ. Эль-Газала, Мартуба, Эль-Тмими, Бенина, Бенгази тата Тобрук ҫине вӑйлӑн бомбӑсем пырса пӑрахнӑ. Мартубӑра Англи самолечӗсем Итали аэродромне аялтан вӗҫсе пырса атакӑланӑ. «Савойя № 79» тышши 11 бомбардировщика вут хыпса илнӗ, ытти самолечӗсене пысӑк сиен кӳнӗ. Бенина аэродромӗнче 100 самолета яхӑн пулнӑ, вӗсен пӗр пайне пӗтерсе тӑкнӑ, тепӗр пайне сиен кӳнӗ.

Бенгази ҫине пырса тапӑннӑ вӑхӑтра Италин 4—5 пароходӗ ҫине тата складсем ҫине бомбӑсем тӗлех пырса ӳкнӗ. Тобрукра ҫар объекчӗсемпе оборона сооруженийӗсем ҫине бомбӑсем пӑрахнӑ.

Джарабубран ҫурҫӗр-хӗвеланӑҫ енче Англи истребителӗсемпе бомбардировщикӗсем Итали транспортне атакӑланӑ, транспорта пысӑк сиен кӳнӗ. Ыран январӗн 8-мӗш тенӗ чух ҫӗрле Массауа ҫине (Эритрея) пырса тапӑннӑ, унти электростанципе подводнӑй лодкӑсен бази ҫине бомбӑсем пӑрахнӑ. Базӑра пысӑк пушар пуҫланнӑ.

РИМ, январӗн 10-мӗш. (ТАСС). Стефани агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, Итали бомбардировщикӗсен соединенийӗсем Вӑтаҫӗр тинӗсӗн хӗвеланӑҫ пайӗнче Англи эскадрине атакӑланӑ. Самолетсем пысӑк калибрлӑ бомбӑсем пӑрахнӑ.

Ҫавӑн пекех тата Англин Мальта утравӗн ҫыранӗ патӗнчи пароходӗсене атакӑланӑ. Пӗр пароходне торпедӑпа пенӗ, теприне сиен кӳнӗ. Ӗнер ирхине Итали самолечӗсем Микабба (Мальта утравӗ) аэропортне атакӑланӑ. Аэропортри самолетсем ҫине пулеметсенчен пенӗ.

Англин ҫывӑхри хӗвелтухӑҫӗнчи ҫывлӑш вӑйӗсен командованийӗ кӑларнӑ коммюнике

ЛОНДОН, январӗн 10-мӗш. (ТАСС). Рейтер агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, Англин ҫывӑхри хӗвелтухӑҫӗнчи ҫывлӑш вӑйӗсен командованийӗ ҫакӑн пек коммюнике пичетлесе кӑларнӑ: ыран январӗн 9-мӗш тенӗ чух ҫӗрле Англи авиацийӗ Неаполь ҫине пырса тапӑннӑ. Ҫар карапӗсемпе суту-илӳ суднисем ҫине, доксемпе чугунҫул станцийӗ ҫине бомбӑсем пӑрахнӑ. Бомбӑсем тивнипе порт районӗнче нумай пушарсем тухнӑ, гаваньре тӑракан карапсем хушшинче взрывсем пулнӑ.

Ыран январӗн 9-мӗш тенӗ чух ҫӗрле Англи самолечӗсем Палермо ҫине бомбӑсем пырса пӑрахнӑ. Мол патӗнче тӑракан карапсем хушшинче взрывсем пулнӑ. Ҫавӑн пекех тата ҫурҫӗр енчи Молпа верфьсем ҫине бомбӑсем пӑрахнӑ.

Кунсӑр пуҫне, Англи авиацийӗ противникӑн Тессеней патӗнче (Абиссиния) пухӑнса тӑнӑ войскисене атакӑланӑ.

КИТАЙРИ ВӐРҪӐ

Центральнӑй Китайра китаецсем хӗснипе нумаях пулмасть Янлоутунран (Хубэй провинцийӗ) кӑнтӑр еннелле чакнӑ японецсен войскисем подкреплени илнӗ хыҫҫӑн, январӗн 8-мӗшӗнче каллех наступлени тума пуҫланӑ. Китаецсем вӗсене хирӗҫ вӑйлӑн ҫапӑҫаҫҫӗ. Январӗн 8-мӗшӗнче Янлоутун таврашӗнче кунӗпе ҫапӑҫусем пынӑ.

Ҫурҫӗр Китайра нимӗнле пысӑк улшӑнусемех те пулман.

Кӑнтӑр Китайри лару-тӑру ҫинчен сведенисем ҫук.

* * *

Январӗн 8-мӗшӗнче Япони авиацийӗ Вэйчжоу хули ҫине бомбӑсем пырса пӑрахнӑ (Гонконгран ҫурҫӗр-хӗвелтухӑҫ енче). Халӑх хушшинче вилнисемпе аманнисем 400 ҫын шутланаҫҫӗ.

Январӗн 10-мӗш. (ТАСС).

ЮТҪӖРШЫВСЕНЧЕ

▲ США-ра Форд питех те пысӑк завод тӑвать. Заводра 18 цилиндрлӑ авиамоторсем тумалла пулать. Кашни моторӗ 2 пин лаша вӑйлӗ пулмалла. Заводра пысӑк квалификацилле рабочисем вунӑ пин ҫын ӗҫлемелле пулаҫҫӗ. Заводра кашни сехетрех пӗр мотор туса кӑлармалла пулать. Фордӑн автомобиль компанийӗн Канадӑри отделӗн руководителӗ пӗлтернӗ тӑрӑх, ҫак компани Англи ҫарӗсем валли 50 пин автомашина ытла сутнӑ. Ҫулсеренех 125 пин автомашина туса кӑлараҫҫӗ.

▲ Запассем пӗтсе ҫитнине пула Франципе январӗн 8-мӗшӗнчен пуҫласа тумтирпе матери таврашне ирӗклӗн сутма чарнӑ. Атӑ-пушмак таврашне те ирӗклӗн суттармаҫҫӗ. Атӑ-пушмакпа матери таврашне мэрсем ирӗк панӑ тӑрӑх кӑна сутаҫҫӗ. (ТАСС).

▲ Гибралтар тӑвӗсем хушшинче ҫӗнӗрен пысӑк шыв бассейнӗсем тӑваҫҫӗ, ҫавӑн пекех ҫимӗҫсем, боеприпассемпе вӑрҫӑ хатӗрӗсем усрамалли ҫӗр айӗнчи складсене аслӑлатаҫҫӗ.

▲ Норвегири цензура хаҫатсемпе пичетлесе кӑларнӑ произведенисене ютҫӗршывсене яма чарнӑ. Ҫак распоряжение ҫакӑншӑн кӑларнӑ тесе шутлаҫҫӗ: ҫавӑн пек посылкӑсем, сӑмахран, кроссвордсене янипех те Норвегирен ютҫӗршывсене вӑрттӑн сведенисем панӑ ҫӗрте усӑ курнӑ пулать.

▲ Де Голль генералӑн Австралири представителӗ Бренок пӗлтернӗ тӑрӑх, вӑл ҫӗнӗ Каледонире тата Таити утравӗ ҫинче пурӑнакан французсенчен виҫӗ пин ҫынлӑ отряд туса йӗркелеме шутлать. Ҫак отряда Австралире пурӑнакан французсем те кӗме пултараҫҫӗ.

ЙӖЛТӖРПЕ ОТЛИЧНО ҪӲРЕМЕ ВӖРЕНЕР

Пирӗн ҫӗршывра йӗлтӗр спорчӗ хӗллехи чи массӑллӑ, чи юратнӑ спорт пулса тӑрать. Йӗлтӗр спорчӗ ҫынӑн ӳт-пӗвӗпе сывлӑхне питӗ лайӑх ҫирӗплетет, вӑй кӗртет, советсен ҫӗршывӗн ҫамрӑк патриочӗсене кирлӗ хӑнӑхусем — ҫирӗп, ирӗк, хӑюллӑх, чӑтӑмлӑх парать.

Белофинсене хирӗҫ пынӑ ҫапӑҫусен опычӗ ҫакна кӑтартса пачӗ: йӗлтӗрпе ҫӳреме пӗлни, уйрӑмӑнах вӑрҫӑ обстановкинче, пысӑк вырӑн йышӑнса тӑрать. Белофинсене хирӗҫ пынӑ вӑрҫӑра боец-йӗлтӗрҫӗсем мӗнле вырӑн йышӑнса тӑнине кӑтартса паракан тӗслӗхсене темӗн чухлех илсе кӑтартма пулать.

Пирӗн боец-йӗлтӗрҫӗсем шикленнине те, ывӑннине те пӗлмен; вӗсем кирек мӗнле йывӑрлӑхсемпе чӑрмавсене те ҫӗнтерсе тухнӑ. Акӑ ҫавӑн пек тӗслӗхсенчен пӗри: разведчик-йӗлтӗрҫӗсен отрячӗ противник тылне кӗрсе пынӑ. Вӑл белофинсен йӗлтӗрлӗ отрядне тӗл пулнӑ, йӗлтӗрсем ҫинчех наступлени пуҫланӑ, пӑшалсенчен пенӗ, гранатӑсемпе ывӑтнӑ. Противник каялла чакнӑ. Отряд командирӗ каялла чакакан противник ҫулне пӳлме шут тытнӑ. Анчах ҫул уҫӑ вырӑнта пулнӑ, унта иртсе пыма хӑрушӑ пулнӑ. Вара пирӗн боецсем йӗлтӗрсем ҫине выртнӑ та малалла шума пуҫланӑ. Флангран пырса ҫапса, белофинсен отрядне пӗтерсе тӑкнӑ.

СССР Оборона Халӑх Комиссарӗ, Совет Союзӗн Геройӗ тата Маршалӗ С. К. Тимошенко юлташ ҫапла калать: «Йӗлтӗрпе ҫӳреме пӗлмесӗр хӗллехи условисенче вӑрҫӑ ӗҫӗсене ӑнӑҫлӑн туса пыма ҫук».

Йӗлтӗрпе ҫӳремешкӗн вӗренме йывӑрах мар. Ӗҫе тӗрӗс йӗркелесе ярсан пысӑк мар срок хушшинчех йӗлтӗрпе лайӑх ҫӳреме вӗренме пулать.

Йӗлтӗрпе усӑ курмалли, уйрӑмӑнах вӑрҫӑ обстановкинче усӑ курмалли нумай тӗрлӗ мелсене йӗлтӗрҫӗсен тӗплӗн вӗренсе алла илес пулать.

Йӗлтӗрҫӗсем хӑйсен ӗҫӗсене, правило пекех, ҫулйӗртен уйӑрӑлса кайса, питех те тӗрлӗрен вырӑнсенче туса ҫӳреҫҫӗ. Йӗлтӗрҫӗсем, пуринчен ытларах, йӗлтӗр туйисене ылмаштарса тӗке-тӗке ярса («переменный ходпа») тата тӑватӑ утӑм тунӑ хушӑра туяпа икӗ хут тӗксе ярса («вперекидку» теҫҫӗ) малалла пыраҫҫӗ. Йӗлтӗрпе ҫӳрес ӗҫре ҫак стильсем, уйрӑмӑнах нагрузка (снаряжени) йӑтса пынӑ чух, питӗ юрӑхлӑ. «Вперекидку» текен стильпе пынӑ чух йӗлтӗрҫӗ аллисен ӗҫӗ икӗ хут чакать, унӑн вӑйӗсене упрать. Йӗлтӗрпе ҫӳрес ӗҫӗн ҫак стилӗсене чи пысӑк вырӑна хурас пулать.

Йӗлтӗрҫӗн противник куҫӗ тӗлне пулмасӑр ҫӳреме пӗлмелле. Ҫакна ӑна сӑртсем, ҫырма-ҫатрасем, йывӑҫсем т. ыт. хушшипе ӑста ҫӳреме пӗлекен йӗлтӗрҫӗ кӑна тума пултарать. Акӑ мӗншӗн ӗнтӗ йӗлтӗрпех сӑртсем ҫине хӑпарма, вӗсем ҫинчен ярӑнса анма, пӑрӑна-пӑрӑна кайма пӗлес пулать.

Боевой обстановкӑра боеприпассем илсе пынӑ чух, разведкӑра, вырӑнтан вырӑна чупса каҫнӑ чух, атакӑра йӗлтӗрҫӗсене туясӑр тата пӗр туяпа кӑна ҫӳреме тивет. Ҫавӑнпа та йӗлтӗрҫӗсен туясемсӗр тата пӗр туяпа ҫӳреме вӗренес пулать — ку тӗлӗшпе тусем ҫинче, вӑрмансенче, кӗртсем тӑрӑх ҫӳреме вӗренес пулать.

Боец-йӗлтӗрҫӗ йӗлтӗрпе ҫӳрет кӑна мар, вӑл йӗлтӗр ҫинчен анмасӑрах винтовкӑсенчен персе, гранатӑсем ывӑтса ҫапӑҫать: противник персе тӑракан пулясенчен, противник куҫӗнчен пытанса, кӗске хушӑсене хӑвӑрт чупа-чупа иртет. Чупса иртме вӗреннӗ чухне, физкультурник йӗлтӗрпе те, йӗлтӗре алла йӑтса та чупса иртме вӗрентӗр, тесе тӑрӑшас пулать. Ҫапӑҫу обстановкинче йӗлтӗр ҫинчех тӑрса ҫапӑҫни яланах мар усӑллӑ. Йӗлтӗре хӑвӑрт хывма, хӑвӑрт тӑхӑнма пӗлес пулать. Йӗлтӗрҫӗ пӗр хӳтлӗх патӗнчен теприн патне, йывӑҫ патӗнчен йывӑҫ патне ӑста чупса иртме пӗлмелле. Шуса пыма вӗреннӗ чухне хытӑ юр тӑрӑх та, кӑпӑш юр тӑрӑх та шуса иртме вӗренес, тесе тӑрӑшас пулать.

Винтовкӑран пенӗ чухне йӗлтӗрҫӗ питех те тӗрлӗ обстановкӑсене лекет, вӑл ҫав обстановкӑсене кура, йӗлтӗрсене хывмасӑрах, выртса, чӗркуҫленсе, тӑрса перет. Апла пулсан — физкультурникӑн кирек мӗнле положенире те, уйрӑмӑнах выртнӑ чухне, пеме вӗренмелле.

Граната—кӑсъери артиллери. Белофинсене хирӗҫ пынӑ вӑрҫӑра пирӗн йӗлтӗрҫӗсем ҫак хӑватлӑ средствӑпа анлӑн усӑ курнӑ. Йӗлтӗрҫӗсене граната ывӑтма вӗрентнӗ чух ҫакӑн ҫине уйрӑмӑнах тимлӗн пӑхас пулать: йӗлтӗрпе шуса пынӑ чух инҫете, ҫавӑн пекех тӗл пеме вӗрентес пулать. Йӗлтӗрпе пынӑ чух гранатӑсене ту ҫинчен, ту ҫине, вӑрманта, усӑ вырӑнта, хӳтлӗх хыҫӗнчен т. ыт. условисенче те ывӑтма вӗрентес пулать.

Нумай тӗлсенче, уйрӑмӑнах противник ҫине кӗтмен ҫӗртен пырса тухнӑ чух, йӗлтӗрҫӗсен штыкпа усӑ курма пӗлес пулать. Йӗлтӗр ҫинчен анмасӑрах штык вӗҫҫӗн отлично ҫапӑҫма пӗлекен йӗлтӗрҫӗ атакӑра активлӑ пулать.

Йӗлтӗрпе ҫӳренӗ чух тата йӗлтӗр ҫинчен анмасӑрах ҫапӑҫнӑ ҫӗрте йӗлтӗрпе ҫӳрес техникӑна, кӗрешӳ мелӗсене пӗлни кӑна ҫителӗклӗ мар. Йӗлтӗрҫӗ вӑрӑм вӑхӑт хушши тата хӑвӑрт ҫӳреме, ҫапӑҫма пултарни, урӑхла каласан, йӗлтӗрҫӗ чӑтӑмлӑ пулни, хӑвӑрт ҫӳреме пӗлни кирлӗ. Ҫак хӑнӑхусене илес тесен, вӗреннӗ вӑхӑтра та, техникӑна вӗренсе ҫитнӗ хыҫҫӑн та чи тӗрлӗ вырӑнсенче тренировкӑ организацилес пулать.

Ҫулйӗртен тата халӑх пурӑнакан пунктсенчен инҫетри вырӑнта, вӑрӑм вӑхӑта — темиҫе куна пыракан походсене, нагрузка (япаласен хутаҫӗ, противогаз, винтовка, гранатӑсем) йӑтса чупса тухма пултаракан ҫынна чӑтӑмлӑ, пиҫӗхнӗ йӗлтӗрҫӗ-физкультурник тесе шутлама пулать. Ку тӗлӗшпе йӗлтӗрҫӗсен коллективлӑ походӗсене туни, халиччен пӗлмен вырӑнта вылазкӑсем туни усӑллӑ.

Йӗлтӗр ӗҫне вӗрентессине ҫапла йӗркелесе ямалла: пирӗн ҫӗршывра кашни кунах пиншер те вуншар пин йӗлтӗрҫӗ, пур енчен те хатӗрленнӗ, социализмлӑ тӑван ҫӗршывӑн таса чиккисене кирек хӑш самантра та хӳтлеме хатӗр тӑракан йӗлтӗрҫӗсем ҫитӗнтерсе ӳстерес пулать.

Полковник **А. ГАВРИЧКОВ.**

Эстонири предприятисенчи митингсем

ТАЛЛИН, январӗн 10-мӗш. (ТАСС). Эстонири Коммунистсен (большевиксен) Партийӗн Центральнӑй Комитечӗ пӗтӗм суйлавҫӑсене чӗнсе калани ӗҫҫыннисем хушшинчи политикӑллӑ активлӑха ҫӗнӗ вӑйпа ҫӗклесе янӑ. Фабрикӑсемпе заводсенче нумай ҫынлӑ митингсем пулса иртнӗ. Ӗҫҫыннисем хӑйсен выступленийӗсемпе резолюцийӗсенче ҫапла калаҫҫӗ: коммунистсемпе беспартийнӑйсен сталинла блокӗн кандидачӗсемшӗн пӗр ҫын пек пулса сасӑлатпӑр, социализмлӑ ӑмӑртӑва тата анлӑрах сарса яратпӑр, ӗҫ тухӑҫлӑхне хӑпартатпӑр, продукци пахалӑхне лайӑхлататпӑр, теҫҫӗ. Таллинри машинӑсем тӑвакан «Пунане Круль» заводри коллективӑн митингӗнче рабочи Вейде юлташ ҫапла каланӑ:

— Ҫурҫул каярах кӑна-ха, — тенӗ вӑл, — пирӗнтен нумайӗшӗн ӗҫ пулман, мӗнпур ӗҫҫыннисем ӗҫсӗр тӑрса юлас хӑрушлӑх умӗнче тӑнӑ. Эстонире часах акӑ ӗҫсӗр ҫынсем пӗре те юлмӗҫ. Производство кунсеренех анлӑланса пырать, эпир ӗҫлев прави, хавасла ӗҫ прави илтӗмӗр, вӑл фабрикантсене мар, банкирсене мар, халӑха пуянлатать. Ҫавӑнпа та халӗ эпир ӗлӗкхи пек мар, урӑхла ӗҫлетпӗр. Эпир кашни япалана часрах та лайӑхрах тӑвас, ҫакӑнпа вара ӗҫҫыннисен ырлӑхне тата ҫӳлерех хӑпартас, тесе тӑрӑшатпӑр. Совет влаҫӗ вӗт пуринчен ытларах ӗҫҫыннисен пурнӑҫне лайӑхлатасшӑн тӑрӑшать! Пирӗн кандидатсем халӑх интересӗсемшӗн пӗтӗм вӑя параҫҫӗ. Буржуаллӑ строй вӑхӑтӗнчех вӗсем ӗҫҫыннисен телейӗшӗн пӗтӗм вӑя хурса кӗрешнӗ. Январӗн 12-мӗшӗнчи суйлавсенче эпир хамӑрӑн сасӑсене хамӑр халӑх кандидачӗсемшӗн, совет влаҫӗшӗн, коммунистсен партийӗшӗн паратпӑр.

Республикӑра пур ҫӗрте те суйлавсене хатӗрленес тӗлӗшпе юлашки ӗҫсене туса иртереҫҫӗ. Хуласемпе ялсем праҫникри пек капӑрланнӑ. Пур ҫӗрте те хӗрлӗ ялавсем, лозунгсем вӗлкӗшеҫҫӗ, депутата суйлама тӑратнӑ кандидатсен биографийӗсене ҫырса хунӑ плакатсем ҫакӑнса тӑраҫҫӗ.

Таллин хули авалхи ратуша праҫникри пек илемленселарнӑ. Унӑн фассачӗ ҫинче — СССР Конституци статьисен тексчӗсем. Инҫетрен хулан питех те пысӑк планӗ курӑнса тӑрать, ӑна Виру хапхи патне вырнаҫтарса тӑратнӑ. План ҫинче хулари суйлав участокӗсене тата вӗсен чиккисене кӑтартса панӑ.

Участоксенчи суйлав комиссийӗсен членӗсем, пысӑк хисеплӗ активистсем, суйлавҫӑсен списокӗсене татах та тепӗр хут тӗрӗслеҫҫӗ. Сасӑламалли пӳлӗмсене йӗркелесе ҫитереҫҫӗ.

Ачасен республикӑри йӗлтӗрлӗ ӑмӑртӑвӗ

Январӗн 10-мӗшӗнче «Восход» спорт обществин Чӑваш совечӗ Шупашкарта ачасен республикӑри йӗлтӗрлӗ ӑмӑртӑвне ирттерчӗ. Вӑл ӑмӑртӑва спорт обществи шефа илнӗ шкулсенчен тата вырӑнти коллективсенчен 24 командӑпа 101 ача хутшӑннӑ, вӗсенчен 34 хӗрача.

Ҫамрӑк йӗлтӗрҫӗсен ӑмӑртӑвӗ питӗ лайӑх иртрӗ. Судьясен коллегийӗ ӑмӑртӑва лайӑх хатӗрленсе ертсе пычӗ. Ӑмӑртусем иртмелли вырӑна (дистанцисене, старт, финиш) малтанах лайӑх хатӗрлесе хунӑ пулнӑ. Участниксене пурне те пӗр пек тумлантарнӑ.

Кӑнтӑрла шӑп 12 сехетре хӗрачасем 3 километра ӑмӑртса чупма тытӑнчӗҫ. Унтан арҫын ачасем 5 километра тухса кайрӗҫ. Ачасенчен чылайӗшӗ ҫавӑн пек пысӑк ӑмӑртӑва пирвайхи хут хутшӑннӑ. Вӗсем ӑмӑртура мала тухасшӑн ҫавтери тимлӗн кӗрешрӗҫ.

Хӗрачасенчен уйрӑмах «Труженик» артельтен килнӗ Н. Горячевӑпа В. Федотова (Ҫӗрпӳ районӗнчи Туҫи ялӗнчен) хушшинче вӑйлӑ ӑмӑрту пычӗ. Ӑмӑртура Горячева пӗрремӗш вырӑн йышӑнчӗ, вӑл 3 километра 19 минута та 29 секунда хушшинче чупса тухрӗ, иккӗмӗш вырӑна — В. Федотова, виҫҫӗмӗш вырӑна — Л. Савельева (Шупашкар районӗнчи Лапсар ялӗнчен) тухрӗҫ.

Арҫын ачасенчен 5 километрлӑ дистанцине пӗрремӗш вырӑна И. Васильев (Сӗнтӗрвӑрри районӗнчи Астакассинчен) йышӑнчӗ, вӑл 5 километра 22 минута та 45 секунда хушшинче чупса тухрӗ. Иккӗмӗш вырӑна Ҫӗрпӳ районӗнчи Туҫи ялӗнчен килнӗ команда представителӗ Н. Иванов тата виҫҫӗмӗш вырӑна П. Васильев йышӑнчӗҫ.

Пӗтӗм командипе илсе шутласан Туҫи ялӗнчи шкулта вӗренекенсен команди пӗрремӗш вырӑн, Ҫӗмӗрлери тата Астакассинчи артельсен командисем иккӗмӗшпе виҫҫӗмӗш вырӑнсене йышӑнчӗҫ. Ҫав куннех «Восход» спорт обществин Чӑваш совечӗ ӑмӑрту участникӗсен вечерне ирттерчӗ. Вӑл вечерта ӑмӑртура мала тухнӑ командӑсемпе уйрӑм участниксене хисеплӗ грамотӑсем пачӗҫ. Участниксем йӗлтӗр спортне юратса ӑна вырӑнсенче анлӑн сарса пыни ҫинчен каласа пачӗҫ тата вӗсем шкулсенче физкультурӑпа спорт ӗҫне лайӑхлатма сӑмах пачӗҫ.

Ҫавӑн пекех, республикӑри ӑмӑртӑвӑн участникӗсене «Цена жизни» ятлӑ кинокартина кӑтартрӗҫ.

Юлашкинчен ҫакна каламалла. «Восход» спорт обществи ачасен республикӑри йӗлтӗрлӗ ӑмӑртӑвне ирттерни пысӑк тата паха ӗҫ пулса тӑрать. Спортӑн ытти обществисене те ачасем хушшинче ҫавӑн пек ӗҫлеме сӗнмелле.

Г. ИВАНОВ.

Йӗлтӗрҫӗсен ӑмӑртуне хатӗрленеҫҫӗ

ТАВАЙ. Тӗмерти вӑтам шкулти комсомол пуҫламӗш организацийӗ Хӗрлӗ Ҫар 23 ҫул тултарнӑ ятпа пулса иртекен йӗлтӗрҫӗсен ӑмӑртуне тӗплӗн хатӗрленсе пырать.

Нумаях пулмасть шкулта ӑмӑртӑва мӗнле хатӗрленсе пынине тӗрӗслерӗҫ. Тӗрӗслӳре комсомолецсем йӗлтӗрпе ҫӳреме лайӑх вӗренсе пыни курӑнчӗ. Уйрӑм комсомолецсем паха тӗслӗхсем кӑтартрӗҫ. Алексеев юлташ 10 километрлӑ дистанцине 50 минута хушшинче чупса тухса шкулта пӗрремӗш вырӑн йышӑнчӗ. Ивановпа Шишкин юлташсем пӗр сехетре тухса, иккӗмӗш вырӑн, Кузьминпа Савин пӗр сехет те 3 минутӑра тухса виҫҫӗмӗш вырӑн йышӑнчӗҫ.

Хӗрачасем йӗлтӗрпе 5 километр кайса килчӗҫ. Вӗсенчен Кувакинӑпа Белова юлташсем мала тухрӗҫ.

Комсомолецсем ӑмӑртӑва татах та лайӑхрах хатӗрленес тесе час-часах тренировкӑсем туса ирттереҫҫӗ.

И. Корнев.

Шупашкар—Сӗнтӗрвӑрри—Ҫӗрпӳ—Шупашкар маршрутпа йӗлтӗрлӗ похода кайнӑ

Шупашкарти ачасен техникӑллӑ станцинчи ҫамрӑк техниксем пурӗ 8 ача Шупашкар — Сӗнтӗрвӑрри — Ҫӗрпӳ — Шупашкар маршрутпа йӗлтӗрлӗ похода тухса кайнӑ. Вӗсем ҫак районсенчи ачасен станцисен ӗҫӗсемпе паллашаҫҫӗ, ҫамрӑк техниксен кружокӗсен ӗҫне йӗркелеме пулӑшаҫҫӗ.

Ҫавӑн пекех, йӗлтӗрҫӗсем ялсенчи шкулсенче те пулаҫҫӗ. Шкулсенче ҫамрӑк техниксен кружокӗсене организацилеҫҫӗ.

Пионерсен ҫуртӗнче

Хӗллехи каникул вӑхӑтӗнче Шупашкарти Пионерсен ҫуртӗнче 10 пин ача ытла пулаҫҫӗ. Шкул ачисем валли елкӑсем тата икӗ хутчен бал-маскарад ирттереҫҫӗ.

Ҫак кунсенче шкул ачисем правительство членӗсемпе тата парти работникӗсемпе тӗл пулса калаҫнӑ.

Медицина ӗҫӗнче—26 ҫул

ВАРМАР. Шӑхаль ялӗнчи фельдшер С. Павлов медицина ӗҫӗнче 26 ҫул хушши ӗҫлет. Вӑл тӑрӑшса ӗҫленипе ялта чирлисен хисепӗ чаксах пырать, иртнӗ ҫулта трахомпа чирленисене 147 ҫын сыватнӑ.

С. Павлов фельдшер халӑх хушшинче чирсем ерессрен сыхланмалли майсем ҫинчен ӑнлантарса пырать. Ҫакӑн хыҫҫӑн колхозниксем кашниех уйрӑм алшӑллисемпе усӑ курма тытӑнчӗҫ.

В. Краснов.

Ҫӗнӗ пьесӑсем

Ҫак кунсенче Чӑвашсен Государство Академи Театрӗнчи художество совечӗн ларӑвӗ пулса иртрӗ. Ларура вырӑс труппи малашне тума палӑртнӑ ӗҫсен планне сӳтсе-явнӑ. Ҫакӑн хыҫҫӑн «Неравный брак» тата «История одной любви» пьесӑсене лартас тӗлӗшпе ӗҫе тытӑнма йышӑннӑ.

Пурҫӑн хурчӗ ӗрчетекенсене премиленӗ

Туканашри (Куславкка р.) «Канаш» колхоз членӗ Н. Жуков тата Муркарти «Победа» колхоз членӗ П. Петров иртнӗ ҫулта пӗр-пӗринпе ӑмӑртса ӗҫлесе пурҫӑн хурчӗ ӗрчетес тӗлӗшпе пысӑк ҫитӗнӳсем тунӑ. Вӗсем пурҫӑн хурчӗсене лайӑх пӑхса пӗрремӗш тата иккӗмӗш сортлӑ пурҫӑн туса илсе государствӑна пурҫӑн парас плана 200 процент тултарнӑ.

Куйбышеври пурҫӑн хурчӗсем ӗрчетес енӗпе ӗҫлекен контора Жуковпа Петров юлташсене укҫа парса премиленӗ. **(Ленин ялавӗпе).**

Ответлӑ редактор **Р. О. МАЛЮТИН.**

ЧУВАШСКАЯ ОБЛАСТНАЯ КОНТОРА
„МЕЛИОВОДСТРОЙ“
при У. М. НКЗ ЧАССР
заключает договоры

с колхозами, совхозами, МТС, государственными и кооперативными учреждениями и предприятиями на производство в 1941 году **проектно-изыскательских, обследовательских и строительных работ по осушению, орошению** (полей, садов и огородов), **водоснабжению** (устр-во водопроводов, гидравлических таранов, буровых колодцев и каптаж ключей), **гидротехническим сооружениям** (устройство плотин для мельничных и электроустановок), **торфоустройства** (на топливо и удобрение), **геолого и гидрогеологическим** иследованиям для с-хоз. строительства и организации кирпично-черепичного производства и установки **ветродвигателей.**

В целях установления реальных сроков выполнения работ заинтересованные организации приглашаются подать заявки до 15 февраля с/г. по адресу: г. Чебоксары, ул. К. Маркса д. № 10/9, тел. № 0—36, конторе „Мелиоводстрой“. 2—2

ЧУВАШПРОМСОЮЗУ
требуются
НА ПОСТОЯННУЮ РАБОТУ:
бухгалтер-ревизор,
завхоз-комендант и курьер.

Редакци адресӗ: г. Чебоксары, ул. Володарского, 5, Дом Печати Телефонсем: редакторӑн —0—67, редактор заместителӗн —3—97, редакци секретарӗн — 4—40, пропаганда пайӗн — 4—97, парти пурнӑҫ пайӗн — 7—97, экономика пайӗн—0—88, ҫырусемпе рабселькорсен пайӗн —2—30, «Капкӑн» тата «Хӗрарӑмӗ» журналсен—6—23, «Ленин ҫулӗпе» журналӑн—0—85, издательство заведующийӗн—5—38, конторӑн—0—23.

НТ 2235. Гор. Чебоксары, типография № 1 Управления издательств и полиграфии Чувашской АССР. Заказ № 2. Ф. Б. 9×84 п. л.